

Sterk in Spelling

Spellingsverbetering in groep 5

Meesterstuk

Master Special Educational Needs

Fontys Opleidingscentrum Speciale onderwijszorg

IB traject eenjarig

Begeleid door Uschi van de Velden

Mariëlle van Roosendaal

Studentnummer: 2170089

Jaar: 2010 – 2011

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	blz. 2
Samenvatting	blz. 3
Inleiding	blz. 5
Hoofdstuk 1; aanleiding en probleemstelling	blz. 7
Hoofdstuk 2; theoretische onderbouwing	blz. 10
Hoofdstuk 3; onderzoeksmethodologie	blz. 21
Hoofdstuk 4; data analyse en resultaten	blz. 31
Hoofdstuk 5; conclusies	blz. 43
Hoofdstuk 6; evaluatie	blz. 51
Nawoord	blz. 55
Literatuurlijst	blz. 56
Bijlagen	blz. 58
Bijlage 1:	blz. 59
Bijlage 2:	blz. 65
Bijlage 3:	blz. 68
Bijlage 4:	blz. 69
Bijlage 5:	blz. 78

Samenvatting

De aanleiding om dit onderzoek te doen is dat mij als leerkracht is opgevallen dat de spellingsresultaten van kinderen uit groep 5 tegenvallen gezien de populatie van onze school. Naar aanleiding van de trendanalyse maakte de intern begeleider zich ook zorgen over de spellingsresultaten.

De meerwaarde van mijn onderzoek zal eruit bestaan dat groepsleerkrachten kunnen komen tot verbeterde spellingsresultaten bij de kinderen van groep 5, die een lage C behalen op CITO spelling medio 5. Het middel coaching zet ik in om het persoonlijk meesterschap van de leerkrachten van groep 5 te verbeteren.

Ik ga onderzoeken hoe de leerkracht spellingsonderwijs geeft in groep 5 en wat de leerkracht kan doen om het spellingsniveau, van de kinderen die op CITO spelling Medio 5 een lage C scoren, te verbeteren.

Data verzamel ik door de literatuurstudie (hfst. 2), observaties van de leerkrachten van groep 5, interviews met 3 intern begeleiders, coachen van leerkrachten groep 5, voor- en nameting middels CITO spelling en PI dictee, praktijkonderzoek met 8 kinderen en een gesprek met deze kinderen over hun ervaringen met de extra spellingsbegeleiding.

In dit praktijkonderzoek wordt extra spellingsbegeleiding onder de loep genomen. Ik kijk of het werken met de Bloonlijst én het aangeboden auditief woorddictee (transfer auditief naar schriftelijk) of individuele verwerking op de computer leidt tot betere resultaten op het gebied van spelling.

Er is een verdeling in 2 groepen van 4 kinderen die elk op één van bovenstaande manieren de lesstof verwerken. De begin- en eindmeting wordt gedaan met behulp van het PI-dictee en CITO M5 Spelling. Daarbij is het gesprek met de kinderen van belang om te kunnen spreken over de voorkeur voor een bepaalde spellingsbegeleiding die past bij hun eigen onderwijsbehoefte.

Uitkomst van het onderzoek is dat leerkrachten volgens de methode Taalactief spellingonderwijs geven. Het directe instructiemodel voor de spellingles wordt in de praktijk niet volledig toegepast. Dit geldt vooral bij de onderdelen evaluatie en het voorbespreken van de opdrachten voor de zelfstandige verwerking.

Op Den Bongerd wordt gewerkt met niveaugroepen in de eigen klassensituatie. De leerkrachten zijn handelingsbekwaam om binnen de diverse niveaugroepen te kunnen differentiëren. Mede hierdoor blijkt het voor beide leerkrachten gemakkelijk te zijn om de extra spellingsbegeleiding (Bloon/dictee/computer) in het lesstofprogramma in te passen.

De leerkracht kan het spellingsniveau, van de kinderen die op CITO spelling Medio 5 een lage C scoren, verbeteren.

Uit onderzoek blijkt dat er goede spellingsinstructie wordt gegeven, maar dat het directe instructiemodel niet volledig wordt gevolgd. Het handelingsgericht werken (vlg. 1-zorgroute) is nog niet ingevoerd en de leerkrachten kunnen op dat punt handelingsbekwamer worden.

Van belang is dat de leerkrachten ook van elkaar willen leren en openstaan voor intervisiemomenten. Het is belangrijk om voortaan de onderwijsbehoefte van de kinderen te analyseren door gesprekken met de kinderen en het observeren van hen in de klas. Daarbij kan het indelen van de kinderen vanuit het groepsoverzicht naar het groepsplan een belangrijk instrument vormen.

Uit het onderzoek is verder naar voor gekomen dat het belangrijk is welke begeleidingsvorm wel of niet werkt bij de spelling "zwakke" kinderen. Ik kan stellen dat naarmate de kinderen met meer plezier werken de resultaten ook beter zijn. Het werken met de Bloonlijst en het auditieve woorddictee is interactief met de leerkracht en een medeleerling en krijgt de voorkeur van de kinderen voor spellingsbegeleiding.

Verder blijkt dat het gedurende het hele proces van belang is om te weten hoe de kinderen de extra spellingsbegeleiding ervaren. Op tijd evalueren tijdens de begeleiding en niet alleen daarna.

Maak kinderen sterk door aan te sluiten bij hun onderwijsbehoeften, dan worden zij ook sterk in spelling!

Inleiding

Achtergrond

Op dit moment werk ik 14 jaar op basisschool Den Bongerd in Goirle. Nadat ik 13 jaar als basisschoolleerkracht heb gewerkt in de groepen 5 tot en met 8, heb ik me dit jaar gericht op werkzaamheden als remedial teacher. De begeleiding van de rugzakleerlingen is in mijn handen en maak er een leerjaar van door het 1-jarig traject te volgen van de Master-opleiding tot Intern Begeleider.

De directie van de school geeft me de kans te ontwikkelen. Zo heb ik 10 jaar geleden mijn diploma behaald tot Remedial Teacher, ben intern contact persoon geworden en kreeg studieverlof om me dit schooljaar te richten op het Intern Begeleiderschap.

Voor mij is het belangrijk dat kinderen een doorgaande lijn van hun ontwikkeling kunnen volgen in een goed pedagogisch klimaat. Dit betekent voor mij dat kinderen zich prettig, veilig en vertrouwd voelen op school en dat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. De basis voor een goed pedagogisch klimaat is een open houding en betrokkenheid naar de kinderen. Ieder kind is welkom, ieder kind mag er zijn. Verschillen zijn er, ik als professional doe er iets mee. Zonder relatie geen prestatie is een van mijn one liners.

Door mijn positieve, oplossingsgerichte benadering naar kinderen en teamleden zie ik hen opbloeien. Dit is wat het werken in het onderwijs voor mij zo mooi maakt.

Motivatie

Mijn onderzoek richt zich op het spellingonderwijs in groep 5. Ik richt me specifiek op de kinderen die een lage C scoren bij de CITO spelling van Medio 5. Deze groep kinderen wordt steeds groter gezien de trendanalyse. Theoretisch gezien is de grootste winst juist met deze kinderen te behalen, ten opzichte van de kinderen die een D of E scoren behalen.

Primair doel van mijn onderzoek is om te komen tot spellingsverbetering. Door een andere aanpak van het inoefenen van de spellingscategorieën waarin kinderen uitvallen. Daarnaast wil ik door middel van coaching, van de leerkrachten van groep 5, deze groep kinderen tot spellingsverbetering laten komen. Mijn onderzoek richt zich ook op een andere aanpak binnen de groep van het inoefenen van de spellingscategorieën.

Met de resultaten van mijn onderzoek

Tevens ga ik het werken met de 1-zorgroute inzetten. Mijn coachende rol als IBer naar de leerkrachten van groep 5 is daarbij van belang. De leerkracht wordt gecoacht betreffende het

invullen van het groepsoverzicht. Van daaruit wordt er een groepsplan gemaakt op het gebied van spelling voor enkele kinderen. Dan volgt mijn casestudy voor 8 kinderen uit de groepen 5. Zij krijgen extra spellingsbegeleiding gedurende 6 weken. De spellingsverbetering wordt getoetst en hun ervaring wil ik te weten komen naar aanleiding van een diagnostisch gesprek. Benieuwd ben ik naar de spellingsbegeleiding die leerkracht afhankelijk zal zijn of juist onafhankelijk, via de computer.

Ik hoop te bereiken dat kinderen op de goede manier worden begeleid in het vakgebied spelling en zich daar prettig bij voelen. Doen we de goede dingen en doen we die goed?

Hoofdstuk 1

Aanleiding en probleemstelling

1.1 Aanleiding

De aanleiding om dit onderzoek te doen is dat mij is opgevallen dat de spellingsresultaten van kinderen uit groep 5 tegenvallen gezien de populatie van onze school. Onze leerling-populatie zou taalsterk moeten zijn aangezien de meerderheid van de ouders op school middelbaar- tot hoog opgeleid is. Toch merken we dat het spellingsonderwijs een lichte teruggang vertoont. We hebben hoge verwachtingen van onze leerlingen en van daaruit bezien vinden we het alarmerend wanneer de kinderen op CITO spelling een lage C behalen.

Naar aanleiding van de trendanalyse maakte de interne begeleider zich zorgen over de spellingsresultaten. De trendanalyse geeft een indicatie over de leeropbrengsten over een bepaalde periode (min. 5 jaar), met als doel het verbeteren van het onderwijs.

Omdat op school het spellingonderwijs achterloopt sinds enkele jaren, gezien de trendanalyse van CITO, is dit aanleiding geweest om een nieuwe taalmethode aan te schaffen. Dit schooljaar zijn we gestart met de nieuwe methode van Taalactief. Voor de kinderen die spellingzwak zijn werkt de school met spellingscategorieën vanuit het remediërende programma van de Zuidvallei of Zelfstandig spellen in zelfstandig werktijd.

De afgelopen 2 schooljaren had ik als leerkracht op o.b.s. Den Bongerd groep 5. Daarin zaten veel kinderen die moeite hadden met spelling wat te zien was aan CITO spelling Medio 5. In mijn groep creëerde ik voor de kinderen met een c score, een groep die als extra begeleiding “meters” gingen maken met extra inoefenen van de categorieën uit gr 5. Door deze begeleiding hoopte ik dat ze een beter visueel woordbeeld kregen en dat zou resulteren in verbeterde spellingsresultaten. Deze kinderen kregen geen extra instructie tijdens deze verwerkingstijd. In de praktijk bleek dit echter niet of nauwelijks te leiden tot verbeterde spellingsresultaten bij deze groep kinderen.

Ik ben betrokken bij de 1-zorgroute de komende 2 jaren. Ik zie dat hier een kans ligt binnen het onderwijs om beter af te stemmen op de onderwijsbehoefte van de kinderen. Middels dit onderzoek kan het persoonlijk meesterschap worden versterkt betreffende de spellingsbegeleiding in de groep. Ik als IBer zie hier mijn rol. Ook voor zie ik dat talenten van collega's hiermee worden benut en dat motiveert.

Volgend schooljaar wordt de 1-zorgroute geïmplementeerd binnen het team. Al dit schooljaar ben ik gestart met het coachen van de 2 leerkrachten uit groep 5. Beide leerkrachten zijn ambitieus en bereid om mee te denken in veranderingsprocessen en vernieuwingen binnen het onderwijs.

Met hen ga ik het groepsoverzicht bespreken in een oplossingsgericht gesprek. Daarna ga ik met hen doelen formuleren in het groepsplan voor de spellingzwakke kinderen. Hieruit volgt mijn actie onderzoek betreffende spelling. Door de leerkrachten eigenaar te maken van het proces zijn ze gemotiveerd om mee te werken aan dit onderzoek. Het kind staat centraal, zijn onderwijsbehoefte wordt afgestemd.

De meerwaarde van mijn onderzoek zal eruit bestaan dat leerkrachten kunnen komen tot verbeterde spellingsresultaten bij de genoemde groep kinderen. Het middel coaching zet ik in om het persoonlijk meesterschap van de leerkrachten van groep 5 te verbeteren.

1.2 Onderzoeksvragen en deelvragen (probleemstelling)

Ik wil te weten komen hoe het komt dat relatief veel kinderen in groep 5 een lage C score halen op de M5 CITO toets bij Spelling. Ik wil het weten om te komen tot betere spellingsresultaten bij deze groep kinderen. Daarom zijn mijn onderzoeksvragen:

- I. Hoe geeft de leerkracht spellingsonderwijs in groep 5?
- II. Wat kan de leerkracht doen om het spellingsniveau, van de kinderen die op CITO spelling Medio 5 een lage C scoren, te verbeteren?

De deelvragen moeten antwoorden geven op mijn onderzoeksvragen. De deelvragen zijn:

- I.1. Hoe is de organisatie van het spellingonderwijs in groep 5?
- I.2. Bestaat er handelingsverlegenheid/-bekwaamheid bij de leerkracht m.b.t. spellingsinstructie?
- II.1. Wat is de onderwijsbehoefte van spellingzwakke kinderen in groep 5?
- II.2. Welke begeleiding werkt wel bij spellingzwakke kinderen en wat werkt niet?
- II.3. Wat zijn bekende aanpakken voor spellingproblematieken?

II.4. Kan coaching van de interne begeleider aan de leerkracht bijdragen aan verbeterde spellingsresultaten?

II.5. Hoe ervaart het kind de extra spellingsbegeleiding?

1.3 Huidige situatie en gewenste situatie

In de huidige situatie wordt er een foutenanalyse gemaakt vanuit CITO M5 en / of PI dictee door de leerkracht en worden de spellingscategorieën waarin de kinderen uitvallen extra geoefend tijdens zelfstandig werktijd. Ze krijgen verlengde instructie tijdens het aanbieden van de woordpakketten. Deze kinderen krijgen nauwelijks extra instructie tijdens extra inoefeningsmoment. Resultaat van deze begeleiding is nihil gebleken.

Met mijn onderzoek verwacht ik meer duidelijkheid te scheppen over welke aanpak het meest effectief en efficiënt is voor het verbeteren van spellingsresultaten en wat verwacht wordt van de leerkracht.

In de gewenste situatie willen we de aanpak van de spellingsproblematiek beter afstemmen op de onderwijsbehoefte van de leerling. De resultaten van mijn onderzoek zullen helpen bij de wijze waarop de afstemming gaat plaatsvinden.

Verwachting

Kinderen starten als baby al met hun spraak-, taalontwikkeling. Spelling van woorden is een onderdeel van deze taalontwikkeling. Een goede taalontwikkeling draagt bij tot het goed kunnen uitoefenen van een rol in de maatschappij. Goed taal- en leesonderwijs vormt, samen met goed reken- en wiskundeonderwijs, de basis voor de kansen van kinderen in het onderwijs en in de samenleving.

Ik verwacht dat de resultaten van mijn onderzoek ertoe bijdragen dat de spellingsbegeleiding meer op de behoefte van het kind wordt afgestemd. Dit kan leiden tot betere spellingsresultaten.

Ik hoop dat ik als Intern Begeleider een rol kan vervullen door coaching van leerkrachten met het werken met deze nieuwe aanpak. Dit alles in overleg met de directie van mijn school.

Hoofdstuk 2

Theoretisch onderbouwing

Mijn theoretisch kader heeft betrekking op de 1 – zorgroute, maar vooral op het verbeteren van spellingresultaten. Verschillende boeken heb ik gelezen ten aanzien van deze twee onderwerpen. Tevens volg ik de 2-jarige cursus voor invoering van de 1-zorgroute via het Samenwerkingsverband.

Ten aanzien van het spellingonderwijs heb ik me verdiept in de theorie van het spellingonderwijs, die vormt de basis evenals de spellingstrategieën. Daarna kijk ik naar de meest effectieve methode voor spellingsinstructie. Bewust ga ik op zoek naar wat werkt voor de verwerking van spellingsonderwijs, vandaar het kopje spellingverwerking. Vervolgens leg ik uit welke toetsinstrumenten ik gebruik voor mijn onderzoek.

2.1. THEORIEËN OVER SPELLINGONTWIKKELING

Het kerndoel basisonderwijs geeft voor spelling aan: *de leerlingen kennen regels voor het spellen van werkwoorden, van andere woorden en voor het gebruik van leestekens*. De kinderen kunnen de regels van de spelling en interpunctie toepassen.

Spelling vindt plaats in samenhang met andere taalaspecten. De tijdsinvestering is afhankelijk van de leerbehoeften van de kinderen. Er moet gelet worden op de relevantie van woorden voor de woordenschatontwikkeling. Er is een systematische toepassing van het geleerde bij het zelf schrijven van teksten. Er moet veel aandacht besteed worden aan het spellingbewustzijn.

Spelling is geen vaardigheid die vanzelf ontstaat, net als lezen moet het worden aangeleerd (Ruijssenaars, 2008). Er bestaan verschillende theorieën over de ontwikkeling van het spellen. Deze theorieën vertonen overeenkomsten met die van de leesontwikkelingstheorieën. Er vindt tussen onderzoekers nog discussie plaats over de verschillende fasen binnen het leren spellen en de relatie met het leren lezen. Ik beschrijf twee visies. Waarvan de eerste het beste aansluit bij de taalmethode Taalactief.

Visie 1

De versmeltingstheorie van Ehri (vgl. connectionistisch model) is een moderne theorie over de wijze waarop woorden worden opgeslagen (Huizinga, 2003). Ehri stelt dat van elk woord bepaalde informatie op een systematische manier is vastgelegd in ons geheugen: de identiteiten.

Een woord heeft een talige identiteit die bestaat uit:

1. akoestische identiteit (een woord kun je zeggen als schip en heeft een representatie als s-c-h-i-p.)
2. articulatorische identiteit.
3. fonologische identiteit.
4. morfologische identiteit (-en is het morfeem van het meervoud.)
5. semantische identiteit.
6. syntactische identiteit.
7. orthografische identiteit (hoe je het goed schrijft.)

De fonologische identiteit bestaat uit informatie over hoe het woord klinkt (akoestische identiteit) en hoe je het moet uitspreken (articulatorische identiteit). Daarnaast bevat ons geheugen informatie over wat de betekenis van het woord is (semantische identiteit), hoe het woord is opgebouwd (morfologische identiteit), hoe het met andere woorden gecombineerd kan worden (syntactische identiteit) en hoe het woord gespeld moet worden (orthografische identiteit). Deze visie sluit aan bij de methode Taalactief.

Visie 2

Bosman (2004) geeft een vergelijkbare uitleg voor het connectionistische model. Ook in dit model spelen de woordidentiteiten een rol. Een klank activeert een netwerk van schrijfpatronen. Door ervaring worden bepaalde verbindingen versterkt en zo wordt de spelling van een woord geleerd. Een woord volgens dit model wordt zowel bij het lezen als spellen eerst verklankt. Het connectionistische model geldt ter verklaring van zowel het lees- als het spellingproces. Met het connectionistische model kunnen spellingfouten beter verklaard worden. Namelijk hoe vaker je een woord tegenkomt, hoe sterker de verbinding wordt of hoe breder „het pad□ wordt. Door meer te lezen en vooral te spellen (schrijven geeft een sterkere verbinding) veranderen de „paden□ in het geheugen.

2.2. SPELLINGSTRATEGIEËN

Strategieën

Als er een bepaalde denkhandeling plaatsvindt bij het spellen wordt een indirecte spellingstrategie gehanteerd. Volgens connectionistische modellen worden er altijd „indirecte □ routes genomen. Er zijn vijf indirecte spellingstrategieën:

1. De fonologische strategie;
2. De woordbeeldstrategie;
3. De regelstrategie;
4. De analogiestrategie;
5. De hulpstrategie.

Deze strategieën zie ik terug in de spellingmethode Taalactief (3^e druk) die we gebruiken op mijn school Den Bongerd in Goirle. Deze methode maakt onderscheid in 4 woordgroepen. Benoemt de (bijna) klankzuivere woorden, de luisterwoorden (fonologische strategie). Woorden die je visueel inprent, noemen ze de weetwoorden (woordbeeldstrategie). De analogiewoorden kan men afleiden van hun basisvorm (analogiestrategie). Als laatste de regelwoorden waarbij je de spellingregel moet toepassen (regel-, hulpstrategie).

Methode Taalactief in beeld

Spellend schrijven is klank voor klank een woord omzetten in letters (Taalactief). Elementaire spellingvaardigheden zijn dan ook, de auditieve volgorde, de auditieve discriminatie en de visuele discriminatie. Voornaamste activiteit is luisteren naar de relatie tussen klank en letter. De methode gaat er van uit dat kinderen verschillen in taalvaardigheid, in spellingvaardigheid, in motivatie en interesse, in manier en het tempo van werken en in de behoefte aan instructie. De methode maakt onderscheid tussen zwakke, gemiddelde en goede spellers. Voor de zwakkere spellers vindt de methode het van belang om diagnostische gesprekken te voeren met kinderen. Daardoor kun je als leerkracht nagaan wat de leerstijl is dat het best past bij het kind. Het achterhalen van de leerstijl biedt mogelijkheid om aan te sluiten bij de sterke

kanten van een leerling of tegemoet te komen aan de zwakkere kanten van een leerling door hierbij de nodige ondersteuning en begeleiding te bieden. Hierin zie ik kansen met het werken met het groepsoverzicht en groepsplan vanuit de 1-zorgroute.

Een kind kan verschillende onderwijsbehoeften hebben ten aanzien van spellingsonderwijs. Het ene kind is sterk *verbaallinguïstisch* ingesteld en heeft ondersteuning aan algoritme. Het andere kind is sterk *visueelruimtelijk ingesteld* en heeft baat bij het inprenten van de woorden.

Een derde kind is meer *lichamelijkkinestetisch* ingesteld en heeft baat bij het overhalen van spellingpatronen.

Het vierde kind heeft een *muzikaalritmische* benadering en profiteert van het aanleren van een liedje of versje ter ondersteuning.

Bij Taalactief biedt een computerprogramma ondersteuning op maat voor kinderen.

Spellingzwakke kinderen vallen op doordat zij meer fouten maken dan andere kinderen. Er kan sprake zijn van een gering foutenbewustzijn, een onvoldoende oriëntatie op de spellingmoeilijkheid die in het woord voorkomt. Een kind kan niet-effectief of niet-efficiënt gebruikmaken van spellingsstrategieën of de voorwaarden van beheersing zijn niet aanwezig bij het kind.

Essentieel is dat spellingzwakke kinderen meer oefen- en verwerkingstijd nodig hebben voor het eigen maken van een bepaalde spellingvaardigheid. Daarvoor kunnen ze preteaching krijgen, een verlengde instructie, extra inoefenen d.m.v. bakkaarten of computerprogramma.

Als leerkracht moet je het foutenbewustzijn nagaan van het kind. Zijn het echte fouten of slordigheidfouten? Om goed zicht te krijgen op de aard en oorzaak van spellingfouten is het belangrijk om bij kinderen die onvoldoende scoren op een dictee een diagnostisch gesprek te voeren dat zich vooral richt op de spellingstrategieën die het kind gebruikt. Het gaat hierbij om de vraag hoeveel hulp en welke hulp een kind nodig heeft om tot de juiste schrijfwijze te komen van een woord.

Belangrijk is dat er een foutenanalyse wordt gemaakt. Daarin de spellingfouten, het onderbrengen van de fouten in de spellingscategorieën, verklaring van de oorzaak en het geven van aanwijzing voor de behandeling. Dit ga ik in mijn praktijkonderzoek doen samen met de leerkrachten van groep 5.

Remediërend gezien kunnen spellingzwakke kinderen werken met het computerprogramma van Taalactief. Voor elk kind kun je de juiste vervolgoefeningen aanvinken per categorie per individu.

In het computerprogramma worden 4 strategieën gebruikt; spellend schrijven, mechanisch inprenten, analogieredeneringen en spellingsregels.

2.3. SPELLINGINSTRUCTIE

Er is veel onderzoek gedaan naar de samenhang tussen het functioneren van leerkrachten en de prestaties van leerlingen. Een belangrijke conclusie uit onderzoek is dat het directe instructiemodel het meest effectief is (De Boer & Brouwer, 1997; Huizinga, 1998).

Het directe instructiemodel bestaat uit de volgende stappen:

1. Dagelijkse terugblik en actualiseren van voorkennis;
2. Presentatie/interactieve groepsinstructie;
3. De verlengde instructie;
4. (in)oefening van de strategieën en samenwerkend leren;
5. Zelfstandig toepassen van strategieën en/of samenwerkend leren bij het toepassen van strategieën;
6. Periodieke terugblik;
7. Terugkoppeling (gedurende elke lesfase).

Essentieel voor het directe instructiemodel zijn niet de zes te onderscheiden fasen, maar is de interactieve invulling ervan. Het is van belang dat de volgende interactieve principes bij het werken met het directe instructiemodel worden toegepast:

- Leren steunt op goede-interpersoonlijke relaties;
- Leerkrachten moeten gericht zijn op het geven van feedback aan leerlingen;
- Tijdens het lesgeven en leren dient het begrijpen waar het om gaat centraal te staan;
- Tijdens het lesgeven dient nadruk te liggen op respect, uitleggen, voorstellen en participeren; met name de eigen bijdrage van de leerling moet positief gewaardeerd worden en er moet bij de sterke kanten van de leerling worden aangesloten;
- Het lesgeven is procesgericht, waarbij de kwaliteit van lesgeven en leren even belangrijk is als de doelen die bereikt moeten worden;
- Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de intrinsieke motivatie van de leerlingen;

- De leerkracht probeert het falen van leerlingen te voorkomen door het scheppen van een goede leeromgeving.

De effectiviteit van het directe instructie model wordt naast de interactieve mogelijkheden mede bepaald door de mogelijkheid om gedifferentieerde instructie te geven. Dit komt tot uiting in de afwisseling van groepsinstructie, subgroepinstructie en individuele instructie. Lesgeven met behulp van het directe instructiemodel is daarom een belangrijke conditie voor het omgaan met verschillen tussen leerlingen.

2.4. SPELLINGVERWERKING

De spellingtheorieën van nu, waarbij er vanuit wordt gegaan dat alle identiteiten een rol spelen bij het spellen, hebben gevolgen voor het spellingonderwijs (zie 2.1.).

Voorheen werden woorden vooral visueel aangeboden: zoals het overschrijven van (bord) rijen, „visuele“ dictees en flitsen. Nu zal niet alleen de visuele kant van een woord aan bod moeten komen, maar ook de andere identiteiten om het woord beter in het geheugen te verankeren. Gelukkig hoeft dit niet bij elk woord te gebeuren. Een kind dat leert lezen en schrijven is al bekend met de eerste zes identiteiten van een woord, ten minste, als het het woord kent. Het kind hoeft dan alleen nog te leren hoe het woord gespeld moet worden (de orthografische identiteit). Er zou een versmelting moeten komen tussen de orthografische identiteit van een woord en de andere identiteiten (Huizenga, 2003). Als een kind een woord hoort moet het uiteindelijk, naast de andere informatie, ook direct kunnen beschikken over de spelling van dat woord. Voordat dit zover is, zijn er heel wat jaren spellingonderwijs nodig. Vooral de meerlettergrepige woorden en leenwoorden die in de hogere leerjaren aan bod komen, zouden in spellinginstructies zo uitgebreid behandeld moeten worden. Bosman (2007) heeft vanuit haar proefschrift en vervolgonderzoek een preventieve lees- en spellingmethodiek ontwikkeld die bekend is onder de naam „Zo leer je kinderen lezen en spellen (ZLKLS)“. Uit haar onderzoek blijkt dat een aantal zaken zeer effectief zijn:

- Lezen en spelling moeten dagelijks aan bod komen;
- De letters worden direct in de categorieën medeklinkers, klinkers, lange klank, of korte klank ondergebracht (en opgehangen in de klas);
- Met de geleerde letters worden niet alleen de methodewoorden geschreven maar ook nieuw te vormen woorden;

- Een dagelijks woorddictee met woorden uit alle spellingcategorieën als oefenmiddel in plaats van controlemiddel;
- Kinderen wordt geleerd eerst na te denken voordat ze gaan schrijven, dus eerst bedenken bij welke spellingsregel een woord hoort en dan pas opschrijven;
- Het dictee wordt direct klassikaal nabesproken (leidt tot een juist woordbeeld en veel herhaling);
- De rol van de leerkracht is belangrijk, gebruik de directe instructiemethode: laten zien, voordoen, verwoorden, nauwgezette begeleide oefening, gerichte feedback, zelfstandig oefenen.

Bosman geeft aan dat dit geen heel nieuwe zaken zijn maar ter ondersteuning dienen van de gebruikte methode(n) in de klas. In haar proefschrift komt Bos (2004) tot de conclusie dat voor zwakke spellers het oefenen van spelling op de computer een effectievere manier is dan het oefenen van spelling op papier. Voornamelijk het typen van het hele woord, dus niet alleen de moeilijke delen van het woord, leidt tot betere resultaten. Uit haar onderzoek blijkt dat computertraining na drie maanden nog effect heeft op het spellingresultaat van de kinderen. Het computerprogramma moet wel aan een aantal criteria voldoen, zoals zowel visuele als auditieve aanbieding en de aanwezigheid van een feedbackmechanisme. Mogelijke positieve factoren op het leereffect zijn hierbij de directe feedback, de motivatie van de kinderen of de uitspraak van het woord tijdens de oefening. Als een woord alleen gelezen wordt, heeft dat geen blijvend effect op een juiste spelling. Een actieve verwerking is noodzakelijk, denk aan uit het hoofd leren of kopiëren door middel van typen of schrijven.

Graag wil ik het gebruik van BLOON toelichten, het betreft een methodeonafhankelijke manier om te oefenen met spelling. Hierin komen zaken aan de orde die in het proefschrift van Bos benoemt zijn als zeer effectief. De leerkracht schrijft de woorden die geleerd moeten worden op de Bloonlijst. De leerkracht bekijkt samen met de kinderen de woorden, bespreekt de betekenis en de moeilijkheid van het woord. Daarna kunnen de kinderen beginnen met “bloonen”, dat wil zeggen:

B= bekijken van het woord, welke spellingmoeilijkheid komt er in voor?

L= lezen van het woord, wat betekent het woord?

O= omdraaien van het blad

O= opschrijven van het woord vanuit het geheugen

N= nakijken van het woord

Er zit een foutenbewustzijn ingebouwd door het woord na te kijken. Bij een fout gemaakt woord denkt het kind terug aan het soort woord en een eventuele regel.

Naar aanleiding van het gelezene kies ik ervoor om de juiste dingen juist te doen. In mijn praktijkonderzoek ga ik mij richten op spellingsbegeleiding door verwerking op de computer, de Bloonlijst en het auditieve woorddictee. Bij het dictee is de transfer van belang van wat het kind hoort naar wat het kind schrijft. Binnen de methode Taalactief ligt daar te weinig de nadruk op merk ik. Ik doe meer van wat werkt.

2.5. TOETSINSTRUMENT SPELLING

Als toetsinstrument kies ik voor mijn onderzoek afname CITO toets Medio 5 spelling en maak ik gebruik van het PI-Dictee (J. Geelhoed & P. Reitsma).

Doel van dit dictee is het signaleren en diagnosticeren van spellingproblemen. De test is bedoeld voor groep 3 tot en met 8 van het basisonderwijs. Het PI-dictee is een spellingtoets voor het onderzoek van de spellingvaardigheid bij het schrijven van losse woorden. De toets kan zowel signalerend als diagnosticerend worden gebruikt. Door een regelmatige afname van de toets krijgt men een goed beeld van het verloop van de leervorderingen bij het spellen. Door het afnemen van de toets wordt snel duidelijk welke leerlingen voor extra begeleiding in aanmerking komen. Het PI-dictee is vooral ook geschikt voor uitgebreidere diagnostiek van de spellingvaardigheid. De uitkomsten van de toets geven inzicht in de beheersing van de deelvaardigheden van de spelling en in de beheersing van de spellingcategorieën. Hiermee wordt duidelijk aan welke onderdelen van de spelling in de instructie of begeleiding aandacht moet worden geschonken. Voor nader onderzoek van de wendbaarheid is voor een groot aantal spellingcategorieën in de handleiding ook een controledictee opgenomen. Het PI-dictee bevat twee parallelversies, een versie A en een versie B. Beide zijn zowel qua vorm als inhoud vergelijkbaar. Elke versie bestaat uit 135 woorden, verdeeld over 9 blokken. Deze 9 blokken bevatten alle belangrijke spellingcategorieën die in het spellingonderwijs van de basisschool aan de orde komen. Het

eerste blok bevat de spellingcategorieën van het aanvankelijk spellen. Het PI-dictee kan goed worden gebruikt als onderdeel van het leerlingvolgsysteem van een school. Ook kan bij een herhaalde afname van de toets het verloop van de leervorderingen bij het spellen goed in kaart worden gebracht.

Normering

Het PI-dictee is genormeerd op drie verschillende normen: Percentielscores, Niveau-indicaties en didactische leeftijdsequivalent. Deze laatste neem ik als norm in mijn onderzoek mee.

2.6. UITLEG 1-ZORGROUTE

Kinderen in het basisonderwijs hebben recht op passende begeleiding en zorg.

De 1-zorgroute is een zorgtraject dat is ontwikkeld in het kader van 'Weer Samen Naar School Plus' (WSNS+), een overeenkomst tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en verschillende onderwijsorganisaties. Het is een beschrijving van hoe de zorg aan leerlingen in de groep, op school en in de regio kan worden vormgegeven. Thuisnabij onderwijs is daarbij van belang. De 1-zorgroute is een mogelijke invulling van passend onderwijs met als doel het onderwijsaanbod en de begeleiding van kinderen (beter) af te stemmen op hun onderwijsbehoeften. Het handelingsgericht werken met groepsplannen (onder andere Pameijer & Van Beukering, 2007) vormt het fundament van deze werkwijze.

De 1-Zorgroute (Pameijer & Van Beukering, 2007).

“Cyclus Handelingsgericht werken door de leraar”

De leerkracht doorloopt 6 niveaus:

- 1) De leerkracht verzamelt gegevens van de leerlingen in een groepsoverzicht. Dit kunnen bijvoorbeeld CITO-scores zijn.
- 2) De leerkracht ziet binnen het groepsoverzicht opvallende leerlingen, die bepaalde onderwijsbehoeften hebben.
- 3) De leerkracht benoemt de onderwijsbehoeften van deze leerlingen. Als deze onderwijsbehoeften niet duidelijk zijn kan hij de IB'er raadplegen.
- 4) De leerkracht maakt groepen leerlingen, die qua onderwijsbehoeften bij elkaar passen. Dit kan een zwakkere, gemiddelde en een sterke groep zijn.

- 5) De leerkracht stelt een groepsplan op voor de verschillende groepen met daarin de te bereiken doelen en een beschrijving van onderwijsaanbod.
- 6) De leerkracht voert het plan uit en stelt het plan eventueel bij gedurende de uitvoering.

Het traject van de 1-zorgroute biedt leerkrachten een stapsgewijze procedure om met de verschillen tussen leerlingen om te gaan, zodat alle kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen; ieder kind naar eigen mogelijkheden. De *interne begeleider* ondersteunt daarbij de leerkracht en coördineert de zorg die in school aan de kinderen wordt geboden.

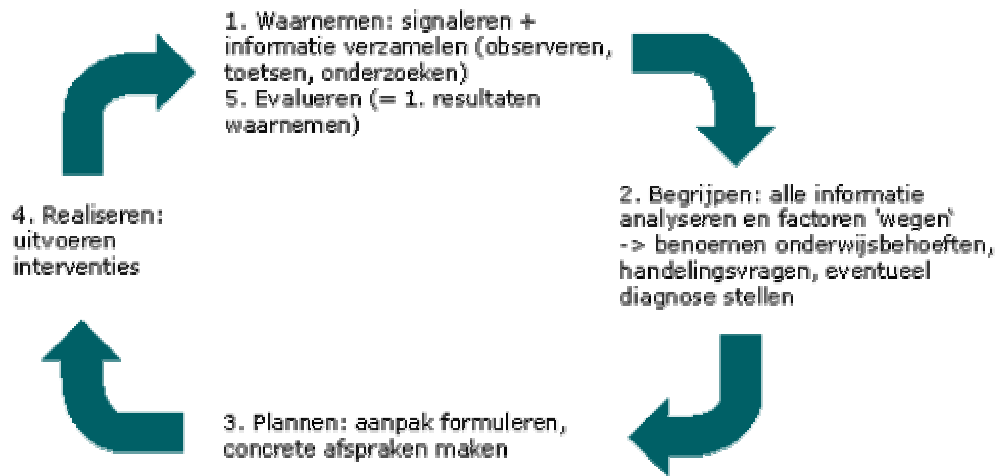
Actueel is dat het proces van het invoeren van passend onderwijs trager verloopt dan verwacht. Daarom dringt de adviescommissie Passend Onderwijs aan op uitstel van de wetgeving.

Als verklaring voor de trage start geeft staatssecretaris Dijkema (Onderwijs, PvdA) aan dat in de regionale netwerken soms wel 50 tot 80 besturen zitten en het moeilijk is om met zoveel partners het onderling eens te worden over visie en ambities. Het is een tijdrovend en complex proces. Bovendien, zegt ze, dat het departement de beschikkingen voor veldinitiatieven zo laat heeft afgegeven, dat scholen pas sinds begin 2009 bezig zijn. Daarom is de stap naar de praktijk nog nauwelijks gemaakt.

In het Brabants dagblad (van 14 april 2011) stelt Onderwijsminister Marja van Bijsterveldt de invoering van passend onderwijs en de bijbehorende bezuiniging een jaar uit. Dat betekent dat er niet in 2012 maar in 2013 tussen reguliere en speciale scholen een dekkend netwerk moet bestaan om leerlingen met speciale zorgvragen onderwijs op maat te bieden. Doel daarvan is om zoveel mogelijk leerlingen naar een reguliere school te laten gaan.

Met behulp van de 1-zorgroute stemmen in mijn onderzoek de leerkrachten van de groepen 5 beter af op de onderwijsbehoeften van de kinderen die op CITO Spelling Medio groep 5 een lage c behalen. Op groepsniveau gaan de leerkrachten aan de slag met de regulatieve cyclus handelingsgericht werken. Men signaleert leerlingen die extra aandacht nodig hebben op tijd en je krijgt een helder beeld van de onderwijsbehoeften. Leerling-besprekingen stellen de leerkrachten in staat kinderen met vergelijkbare onderwijsbehoeften effectief te clusteren, een doelgericht groepsplan op te stellen, uit te voeren en te realiseren en te evalueren.

Vier fasen in de regulatieve cyclus

Hoofdstuk 3

Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk wordt de opzet van het praktijkonderzoek in de groepen 5 op basisschool Den Bongerd (hierna de school) toegelicht. De onderzoeksmethode en –middelen licht ik toe.

3.1 Hoofd- en deelvragen

Om mijn **onderstaande twee** onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden heb ik een praktijkonderzoek opgezet in de groepen 5 van de school.

- I. Hoe geeft de leerkracht spellingsonderwijs in groep 5?
- II. Wat kan de leerkracht doen om het spellingsniveau, van de kinderen die op CITO spelling Medio 5 een lage C scoren, te verbeteren?

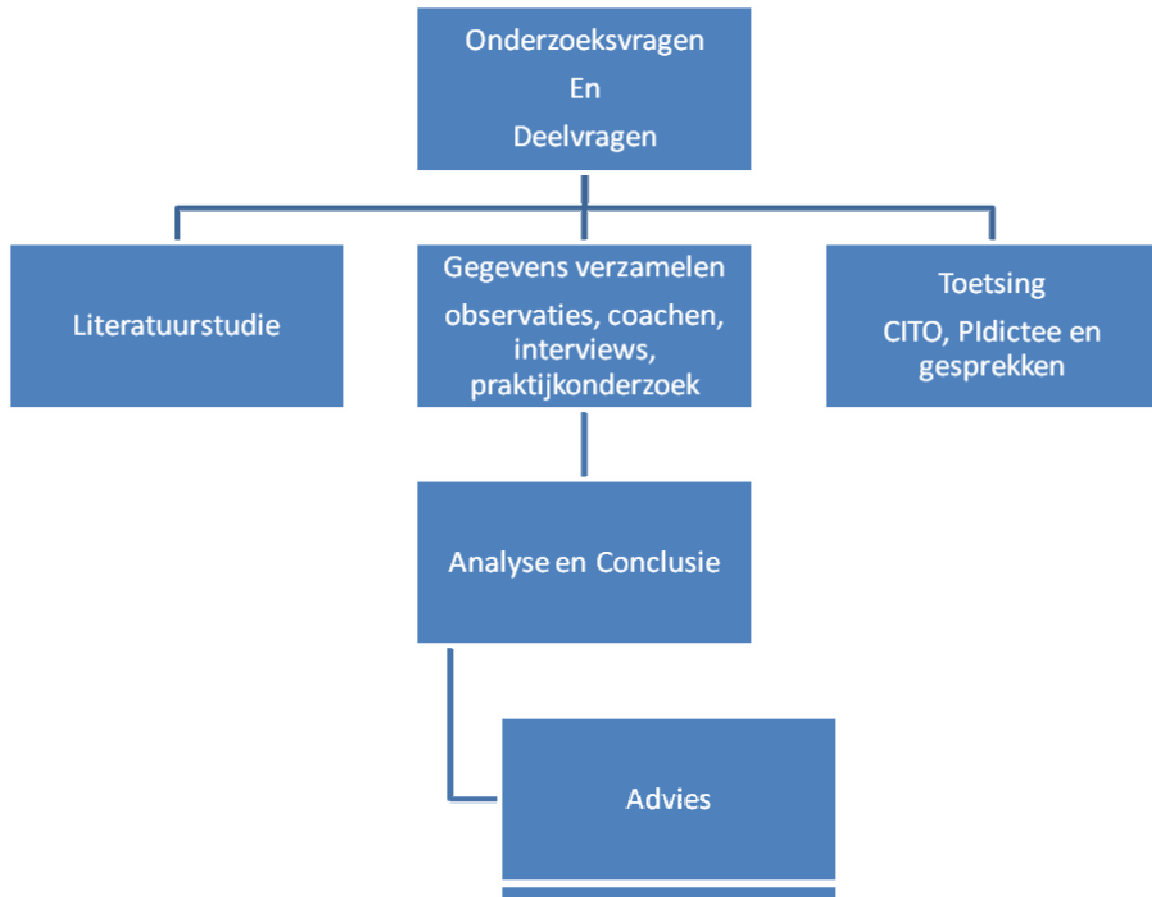
De deelvragen moeten antwoorden geven op mijn onderzoeksvragen. De deelvragen zijn:

- I.1. Hoe is de organisatie van het spellingonderwijs in groep 5?
- I.2. Bestaat er handelingsverlegenheid/-bekwaamheid bij de leerkracht m.b.t. spellingsinstructie?
- II.1. Wat is de onderwijsbehoefte van spellingzwakke kinderen in groep 5?
- II.2. Welke begeleiding werkt wel bij spellingzwakke kinderen en wat werkt niet?
- II.3. Wat zijn bekende aanpakken voor spellingproblematieken?
- II.4. Kan coaching van de interne begeleider aan de leerkracht bijdragen aan verbeterde spellingsresultaten?
- II.5. Hoe ervaart het kind de extra spellingsbegeleiding?

3.2 Onderzoeksopzet

Om deze vragen (en bijbehorende deelvragen) te kunnen beantwoorden heb ik de volgende onderzoeksopzet gekozen (*):

* *Stroomdiagram*

Lijst van dataverzameling:

1. Literatuurstudie

2. Observatie instructieles spelling in de groepen 5

3. Interviews met 3 Interne Begeleiders van verschillende basisscholen

4. Coachen t.a.v. 1-zorgroute,
groepsoverzicht en groepsplan maken met de leerkrachten uit groep 5
voor de kinderen met een lage C op CITO Spelling M5

5. Voormeting, PI-dictee en CITO M5 Spelling

6. Praktijkonderzoek in de groepen 5 (8 kinderen)

7. Nameting, PI-dictee en CITO M5 Spelling

8. Gesprek kinderen betreft ervaringen extra spellingsbegeleiding

Ad 1. De literatuurstudie is uitgevoerd in de maanden december 2010 en januari en februari 2011. De theoretische onderbouwing van mijn meesterstuk staat beschreven in hoofdstuk 2.

Ad 2. Twee observaties verricht tijdens de instructieles spelling behorend bij de taalmethode Taalactief. Eén in groep 5 bij leerkracht x op dinsdag 8 februari 2011. De andere observatie vond plaats op 28 februari 2011 in groep 5 bij leerkracht o (zie bijlage 3).

Ad 3. Interview met drie Interne Begeleiders betreffende mijn deelvragen (zie bijlage 4).

0 Intern begeleider op mijn eigen school.

0 Intern begeleider op een basisschool in Hilvarenbeek.

0 Leerkracht groep 5 van een basisschool in Goirle en Intern Begeleider in opleiding.

Ad 4. De groepsleerkrachten van de groepen 5 worden gecoacht betreffende het werken middels de 1-zorgroute. Hun handelingsverlegenheid omzetten in het bewust opschrijven van de onderwijsbehoeften van de kinderen ten aanzien van spelling is het doel.

Eerst richten op het groepsoverzicht (8 kinderen), daarna omzetten in een groepsplan. Hierin wordt het praktijkonderzoek duidelijk dat binnen 6 weken plaatsvindt, te weten de periode 21 februari tot 7 april 2011 (zie bijlage 1 en 2).

Ad 5. Naar aanleiding van de CITO spelling medio 5 werden de kinderen voor het onderzoek vastgesteld. Als extra toetsinstrument gebruik ik het PI dictee. Dit geeft een meer valide en completer beeld voor het onderzoek.

CITO en PI dictee zijn afgenomen in februari 2011.

Ad 6. Om de toepasbaarheid van de onderzoeksresultaten te bevorderen vindt het onderzoek plaats binnen de reguliere klassensituatie tijdens zelfstandig werktijd (weektaak).

Er zijn 2 groepen 5 waarin het praktijkonderzoek zich richt op de 8 kinderen die een lage C scoorden op CITO M5 spelling. De twee groepen zijn:

- A. Subgroep 5a: 4 leerlingen die 6 spellingscategorieën krijgen aangeboden via computerprogramma behorend bij de methode Taalactief, gedurende 6 weken;
- B. Subgroep 5b: 4 leerlingen die 6 spellingscategorieën krijgen aangeboden via Bloonlijst en woorddictee gedurende 6 weken. (Zie het groepsplan in bijlage 2)

Per groep is gekozen voor een homogene verdeling op basis van de behaalde CITO-spellingresultaten in februari 2011 om de behaalde leerresultaten goed te kunnen vergelijken.

Ad 7. De nameting vindt plaats in week 15 van 2011.

Ad 8. In week 15 bespreek ik met de kinderen hun ervaringen met de spellingbegeleiding van 6 weken om vast te stellen welke begeleiding de kinderen het prettigst hebben ervaren.

3.3 Onderzoeksgroep

Het onderzoek is een praktijkonderzoek op meso niveau, namelijk in de groepen 5 van de school. In het onderzoek staan 8 leerlingen uit de groepen 5 centraal en onderzoek ik de wijze waarop deze leerlingen door hun diverse leerkrachten worden begeleid. Ik heb de rol van coach op me genomen en ben de dialoog met deze leerkrachten over hun handelen aangegaan. In bijlage 1.1. belicht ik het huidige behandelingsproces ten aanzien van spelling in het groepsplan en de daarbij behorende problematiek.

De problematiek kaderde ik vanuit de theorie. Ik zet hierbij 2 soorten begeleiding naast elkaar, namelijk begeleiding m.b.v. het computerprogramma van Taalactief en de begeleiding met de Bloonlijst (met regelgeving) en het auditieve woorddictee.

Onderzoek richt zich op wat werkt wél!

Het verloop van het onderzoek geeft concrete aanwijzingen over het verband tussen begeleiding en verbetering van de spellingsresultaten. Door na te gaan of spellingsverbetering t.a.v. de verschillende spellingscategorieën is opgetreden kan ik voorzichtige conclusies trekken over het resultaat van de begeleiding. Om betrouwbare uitspraken te kunnen doen, bestaat het onderzoek uit meerdere meetmomenten, waar door het onderzoek aan kracht wint.

3.4 Dataverzameling en analyse

Waarnemingsmethoden

Ik maak in het onderzoek gebruik van verschillende waarnemingsmethoden. Ten eerste namelijk door het stellen van vragen (interview) aan andere interne begeleiders. Daarnaast ga ik 2 spellingsinstructielessen observeren in de groepen 5 door een observatieschema, en meet ik de spellingsresultaten 2 keer middels de CITO M5 spellingtoets en het PI dictee en tenslotte heb ik verschillende schriftelijke bronnen geraadpleegd.

3.4.1. *Het interview*

In de opleiding tot intern begeleider is mij geleerd meer te doen van wat werkt, vandaar mijn interview * met intern begeleiders van verschillende scholen. Hun kennis en ervaring wil ik graag laten meewegen in dit onderzoek. Ik vind een interview geschikt voor het vergaren van

feitelijke gegevens over spellingbegeleiding, maar ook voor meningen en ervaringen. De vragen voor het interview zijn ontstaan vanuit mijn deelvragen.

Tijdens het interview heb ik regelmatig samengevat en doorgevraagd ter verduidelijking.

*** Interviewschema “Spellingsbegeleiding in groep 5”**

1 Hoe geeft de leerkracht spellingsonderwijs

1a Hoe is de organisatie van het spellingonderwijs in groep 5

1b Hoe ziet een effectieve spellingsinstructie er uit?

2 Wat is de onderwijsbehoefte voor de kinderen die een lage c scoren voor spelling m5 op school?

3 Welke begeleiding werkt en welke niet?

4 Wat zijn bekende aanpakken voor spellingproblematieken?

5 Kan coachen van de interne begeleider aan de leerkracht bijdragen aan verbeterde spellingresultaten?

6 Hoe ervaren de kinderen de extra spellingbegeleiding?

7 Wil je nog ergens op terugkomen?

Semi- gestructureerd interviewschema vlg. Harinck

Als vragensteller luister ik goed naar wat er wordt gezegd in het interview. Ik luister, maar evalueer tegelijk. Dit om te weten of het antwoord relevant is, voldoende helder en compleet. Wanneer een antwoord tekort schiet ga ik doorvragen ter verduidelijking. Mijn respectvolle en aandachtige houding zijn een basisvoorwaarde voor het gesprek. Na het gesprek bedank ik de geïnterviewde en koppel ik het verslag terug om na te gaan of de ander het eens is met de verslaglegging. Ten slotte kan mijn waarneming in het gesprek en interpretatie verschillend zijn. Dit alles in het belang voor de betrouwbaarheid van mijn onderzoeksresultaat.

3.4.2. *De observaties van de spellingsinstructielessen*

In bijlage 2 is het observatieschema opgenomen, dat ik gemaakt heb naar aanleiding van het directe instructiemodel en gebruikt heb tijdens het observeren van de spellingsinstructielessen. Aandachtspunten voor iedere instructie bij spelling zijn *:

*** Direct instructiemodel**

1. Terugblik
2. Oriëntatie
3. Uitleg
4. Begeleide inoefening
5. Zelfstandig verwerking
6. Evaluatie
7. Terug- en vooruitblik

Vlg. Leenders Naafs & Oord 2002

Ik gebruik een gestructureerd observatieschema via beoordelingsschalen:

ja, soms en nee. Door middel van de resultaten van het observatieschema heb ik snel in beeld of leerkrachten het directe instructiemodel hanteren. In de onderzochte literatuur komt namelijk naar voor dat die vorm van instructie geven het meest effectief is.

Als onderzoeker blijf ik tijdens de observatie passief om zo objectief mogelijk gegevens te verkrijgen. Ik observeer een les van 40 minuten bij iedere leerkracht van groep 5. Zij zijn van te voren op de hoogte gesteld van deze observatie. Ik gedraag mij als observator neutraal en vraag niet om toelichting als ik iets niet begrijp.

3.4.3. Meetmomenten CITO en PI dictee

De voor- en nameting gebeuren met behulp van de CITO medio groep 5 Spelling én het PI-dictee. Ik meet hiermee of de leerlingen de geoefende spellingcategorieën na 6 weken begeleiding beter beheersen en of hun ruwe score verhoogd is. Ik heb er niet voor gekozen de didactische leeftijdsequivalent in de meting mee te nemen omdat dat werd afgeraden in de handleiding van het PI dictee (paragraaf 3.7).

Het betreft het PI-dictee van Geelhoed & Reitsma uit 1999. De blokken 5, 10, 15, 20 en 25 worden afgenomen. Het PI-dictee meet elke 5 maanden spellingonderwijs. Zo meet blok 5 de spellingvaardigheid die kinderen na vijf maanden groep 3 idealiter zouden hebben bereikt, blok 10 die aan het einde van groep 3, blok 15 de gewenste vaardigheid midden groep 4, blok 20 de gewenste vaardigheid eind groep 4 en blok 25 de vaardigheid midden groep 5.

Ik heb gekozen voor dit dictee, omdat het een methode onafhankelijke, landelijk genormeerde toets is. In het onderzoek worden alleen de genoemde blokken uit het dictee gebruikt omdat

dit de spellingvaardigheid tot en met midden groep 5 in kaart brengt. Het doel is de individuele spellingvaardigheid vast te leggen, de vooruitgang in beheersing van de spellingcategorieën en de ruwe score na de onderzoeksperiode. Er wordt niet doorgetoetst totdat de kinderen de afbreeknorm hebben behaald.

Naar aanleiding van de voormeting van CITO spelling M5 maak ik een foutenanalyse voor de kinderen met een lage C score.

In de nameting wordt naast het afgenomen PI-dictee en CITO M5 spelling, ook een gesprek met de leerlingen gehouden waarmee de ervaring van de kinderen naar voren komt. Hoe hebben ze de extra spellingsmomenten ervaren de afgelopen 6 weken?

3.5. *Validiteit, betrouwbaarheid en triangulatie*

Aan de kwaliteit van mijn onderzoek onderscheid ik drie aspecten namelijk validiteit, betrouwbaarheid en triangulatie.

Validiteit

De validiteit of geldigheid van mijn onderzoek is de mate waarin de meetinstrumenten meten wat ze moeten meten. Ik kijk naar het gegeven of de resultaten die ik verkrijg via mijn meetinstrumenten mij een antwoord geven op mijn deel- en hoofdvragen.

Mijn onderzoek is valide omdat de observatielijsten direct weergeven of voldaan wordt aan het directe instructiemodel tijdens de spellingsinstructie. De interviews van de 3 intern begeleiders van verschillende scholen leveren me een juist, valide beeld op door de semi gestructureerde interviewvragen die voor ieder hetzelfde zijn.

Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van mijn onderzoek heeft betrekking op de vraag of het onderzoek door toevalsfouten verstoord wordt. Ik kijk kritisch naar de herhaalbaarheid en de nauwkeurigheid van de “meting”.

In mijn onderzoek ondervang ik de herhaalbaarheid door 3 toetsinstrumenten naast elkaar te leggen, namelijk CITO, PI dictee en beheersing van de spellingscategorieën. De afname gebeurt steeds in dezelfde ruimte met dezelfde persoon. De voor- en nameting zijn daarbij hetzelfde; voor CITO M5 spelling start + vervolg 1, voor het PI dictee afname van blok 5 t/m

25. De ruwe scores en de vaardigheidsscores worden naast elkaar gezet voor de meting. Daarnaast worden vanuit bovenstaande toetsinstrumenten ook nog eens de spellingscategorieën belicht die zijn inge oefend.

De interviews en gesprekken met de kinderen houd ik schriftelijk bij. Bij de interviews laat ik de betrokkenen het verslag teruglezen om te weten te komen of het verslag goed geregistreerd is door mij.

Verder ga ik zorgvuldig om met de gegevens van betrokken personen, informeer ik directie en denk ik samen met mijn critical friends kritisch na over mijn onderzoeksinstrumenten.

Ondersteuning van mijn critical friends en collega's zijn daarbij belangrijk voor de nauwkeurigheid van mijn onderzoek.

Ik belicht bewust meerdere facetten in het onderzoek voor een betere onderbouwing.

Triangulatie

De gebruikte informatiebronnen zijn de interviews, de observatielijsten, de metingen en gesprekken met de betrokken kinderen.

Ik maak gebruik van meerdere informanten c.q. gegevensbronnen, namelijk de leerkrachten van groep 5, de 3 interne begeleiders en de kinderen die aan het praktijkonderzoek deelnemen.

Ik vraag me af wat de informatiebronnen en informanten mij opleveren in mijn onderzoek, dit is de triangulatie.

3.6. Ethiek

De ethiek in mijn meesterstuk waarborg ik onder andere door te werken met geanonimiseerde gegevens, zodat er geen relatie gelegd kan worden tussen persoonlijke gegevens en onderzoeksgegevens. De personen die in mijn meesterstuk centraal staan benoem ik niet met hun volledige naam en door alleen uiterst noodzakelijke informatie te verschaffen waarborg ik hun privacy. Verder heb ik toestemming gevraagd te allen tijde aan de betrokkenen. Zo zijn ook de ouders van de kinderen op de hoogte gesteld door de betreffende leerkracht van de groep dat zij deelnemen aan dit onderzoek. Zij gingen hiermee akkoord.

Ik informeer de betrokkenen over het doel van het onderzoek in begrijpelijke, concrete taal. En ik hanteer geen methodes die de betrokkenen aantasten in hun waardigheid of schaden in hun fysiek en/of psychisch welzijn. Ik zorg ervoor dat ik alle afspraken die ik ben overeengekomen daadwerkelijk nakom.

Verder draag ik de zorg voor mijn meesterstuk door het proces van het onderzoek en het schrijven van het meesterstuk regelmatig te bespreken met mijn lolbegeleidster en critical friends om slordigheid en nalatigheid zoveel als mogelijk te voorkomen.

3.7. Samenvatting

In dit praktijkonderzoek wordt gekeken of het werken met de Bloonlijst en het aangeboden auditief woorddictee (transfer auditief naar schriftelijk) of individuele verwerking op de computer leidt tot betere resultaten op het gebied van spelling.

Er is een verdeling in 2 groepen die elk op één van bovenstaande manieren de lesstof verwerken. De begin- en eindmeting wordt gedaan met behulp van de blokken 5 tot en met 25 van het PI-dictee en CITO M5 Spelling. Na afloop van het onderzoek zal ook een gesprek met de kinderen worden gehouden over hun ervaringen betreffende de extra spellingbegeleiding. In het volgende hoofdstuk worden de onderzoeksdata beschreven.

Zoals beschreven vind ik triangulatie een belangrijk kwaliteitscriterium voor mijn praktijkonderzoek. Met verschillende instrumenten dien ik tot dezelfde uitspraken te komen. Hiermee verwacht ik een hoge betrouwbaarheid en validiteit. Het gaat om verschillende percepties van verschillende belanghebbenden. Zo observeer ik de lessen van twee leerkrachten en ga in gesprek met 3 intern begeleiders én de 8 leerlingen die het onderzoek uitvoeren.

Hoofdstuk 4

Data analyse en resultaten

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten en een analyse van de resultaten gepresenteerd.

Als eerste worden de antwoorden uit de interviews met de drie interne begeleiders beschreven (4.1.).

Ik geef een samenvatting van wat ik gezien heb tijdens de 2 observaties in de groepen 5 tijdens instructieles spelling (4.2.).

Daarna is het verloop van het onderzoek in de groep beschreven en dan volgen de onderzoeksresultaten voor het onderzoek in de groepen 5 (voor- en nameting 4.3.) en verslag van de gesprekken met de kinderen ten aanzien van hun ervaringen van de extra begeleiding (4.4.). Ten slotte kort samengevat hoe het coachen van de 2 leerkrachten is verlopen.

4.1. Interviewresultaten

(zie bijlage 4)

1 Hoe geeft de leerkracht spellingsonderwijs?

De leerkrachten geven volgens de methode les. Op de drie scholen wordt gewerkt met het directe instructiemodel.

Visuele en auditieve aanbieding is van belang vinden alle drie de intern begeleiders.

Lage c kinderen hebben er moeite mee als er te veel tegelijk wordt aangeboden onderschrijven ze. De leerkracht moet op zoek gaan naar meerdere ingangen bij het kind.

Belangrijk bij spelling vinden ze de directe terugkoppeling en de indeling van de woorden.

Een van hen benadrukt het belang bij de spellingsbegeleiding dat de terminologie afgestemd moet zijn op de methode waarmee wordt gewerkt op school.

1a Hoe is de organisatie van het spellingonderwijs in groep 5?

De organisatie vindt plaats in 3 groepen op een van de scholen; een zwakke, gemiddelde en sterke groep. Deze groepen zijn gemaakt n.a.v. het groepsplan.

De sterke groep (CITO A en B) krijgt een korte instructie en daarna verdieping en verrijking. De gemiddelde groep (CITO c) is de instructiegroep met eigen verwerking. De zwakke spellingskinderen (CITO d en e) krijgen verlengde instructie en geleide verwerking. De andere 2 scholen differentiëren op deze 3 verschillende niveaus binnen hun eigen klassensituatie.

1b Hoe ziet voor jou een effectieve spellinginstructie er uit?

De intern begeleider van de school uit Hilvarenbeek geeft hierop slechts een duidelijk antwoord, zij zegt:

Effectieve spellinginstructie bestaat uit:

- Op tijd starten met de les
- Duidelijk begin, doel formuleren, wat ga je vandaag leren?
- Tijdens instructie verschillen in niveau in de gaten houden; korte instructie, verlengde instructie
- Op een later moment spellingzwakke kinderen apart nemen; kijken of het begrepen is (welke manieren van aanleren pikken kinderen op?)
- Korte feedback
- Korte evaluatie

De intern begeleider van mijn school zegt:

Klassikaal aanbieden, wel manieren zoeken om te weten te komen of je als leerkracht de kudde nog bij elkaar hebt tijdens de instructie. Zit iedereen op hetzelfde level? Welke manieren pikken de kinderen op? Er zijn veel wegen die leiden naar Rome.

2 Wat is de onderwijsbehoefte voor de kinderen die een lage C scoren voor spelling M5 op school?

- meer tijd geven
- in gesprek gaan met het kind
- *transfer auditieve aanbieding naar woordbeeld noodzakelijk (gebruikt in onderzoek)*
- *BLOON aanbieden, bloonlijst - Bekijken Lezen Omdraaien Opschrijven Nakijken - (gebruikt in onderzoek)*
- onderwijsbehoefte van de kinderen zit in een goede instructie
- directe feedback

3 Welke begeleiding werkt en welke niet?

Wat werkt!

0 Het schema werkt:

Kind denkt....wat is de moeilijkheid	Kind schrijft het woord
-eeuw	spreeuw

Kinderen horen het woord, spreeuw; denken aan de moeilijkheid in het woord, en schrijven die op. Daarna schrijven ze het hele woord pas op. Dit schema ook gebruiken tijdens het dictee.

0 een spellingschrift maken waarin de woorden worden geordend op regelgeving, categorie of plaatje; ligt aan de onderwijsbehoefte van het kind.

0 iedere dag 10 minuten spelling oefenen, werkt beter dan 2 keer in de week 30 minuten.

0 1 op 1 begeleiding met directe feedback en verlengde instructie,

0 digitaal inoefenen van de woorden, want de computer geeft ook directe feedback.(gebruikt in onderzoek

0 Bloon werkt bij directe feedback (gebruikt in onderzoek)

(is verlengde instructie; eerste keer leerkracht doet voor en denkt hardop bij regelgeving. Én met elkaar leren d.m.v. auditief dictee; meer interactie tussen leerlingen (coöperatief))

0 Aan elkaar verwoorden, uitleggen van de spellingregel
(uitleg geven heeft hoogst leerrendement)

Wat werkt niet!

- spellingspiekboek.

- regelgeving moet overeenkomen met de regelgeving vanuit de methode. Het werken met leer-, luister- en regelwoorden werkt bijvoorbeeld anders dan in de klas aangeboden woorden.

- Eindeloos oefenen in één categorie. Wel 1 week eeuw aanbieden, andere week focus op een ander categorie.

- Bloon lijsten laten invullen en niet terugkoppelen naar het kind.

- Meer oefenen, zonder bewustwording!

4 Wat zijn bekende aanpakken voor spellingproblematieken?

- “Speciale spellingbegeleiding”.
- “Zelfstandig spellen”.
- Uitluisterstrategie en bewustmaking van het spellingprobleem.
- Computer programma, afstemmen op het inoefenen per categorie. (gebruikt in onderzoek)*
- Bloon lijsten (gebruikt in onderzoek)*

5 Kan coachen van de interne begeleider aan de leerkracht bijdragen aan verbeterde spellingsresultaten?

Ja.

Je kunt dit doen als intern begeleider door te coachen op de groepsplannen van de leerkrachten. Door:

- de groep in beeld brengen
- niveau van het kind bepalen, onderwijsbehoefte vaststellen
- clusteren van niveau groepen
- hanteren van een goede planning
- willen weten wat de leerkracht wil bereiken (consultatiegesprek)

Als intern begeleider kun je de leerkracht prikkelen om de onderwijsbehoefte van het kind goed in kaart te laten brengen. De leerkracht moet in gesprek gaan met het kind. Het is een samenspel tussen leerkracht en IBe, waarbij je op zoek gaat naar de kwaliteit van de leerkracht. De oplossing moet bij de leerkracht passen.

6 Hoe ervaart het kind de extra spellingsbegeleiding?

Fijn

- Er zijn kinderen die het fijn vinden dat ze ondersteuning krijgen. Het geeft hen rust.
- In de klas ervaart het kind het als prettig. Het kind heeft geen uitzonderingspositie.
- Best fijn, wel voelen kinderen soms tijdsdruk, i.v.m. het af krijgen van de weektaak.

Minder fijn

- Veel kinderen willen geen uitzondering zijn en blijven liever in de klas.

0 Voor kinderen met een aparte leerlijn geldt dat het soms vervelend is. Qua organisatie is het fijn voor kinderen als de extra begeleiding in de klas kan plaatsvinden.

4.1.a. Interview analyse

Relateert aan alle deelvragen; I.1 t/m II.5.

Uit de interviews blijkt dat het directe instructiemodel voorkeur heeft om mee te werken. De organisatievorm van het spellingsonderwijs vindt hoofdzakelijk binnen de klassensituatie plaats.

Kinderen meer tijd geven, de transfer van de auditieve aanbieding naar het woordbeeld worden noodzakelijk gevonden. De BLOON methode wordt positief ervaren en is onbekend binnen mijn school. De leerkracht moet de onderwijsbehoefte van de kinderen goed in kaart brengen om goed aan te sluiten bij de instructie. Daarbij is verlengde instructie en directe feedback van belang.

Dagelijks spelling oefenen is één van de dingen die werkt bij spellingsbegeleiding, als ook digitaal inoefenen van woorden met directe feedback.

Kinderen ervaren de extra spellingsbegeleiding veelal als prettig.

De intern begeleider kan bijdragen aan verbeterde spellingsresultaten door coaching aan de leerkracht.

4.2.Observatieresultaten spellingsinstructie

(zie bijlage 3)

Onderstaande tabel geeft de resultaten weer van de observatie van de leerkrachten die aan het onderzoek hebben meegewerkt. Ze werkten volgens het directe instructiemodel (zie 3.4.2).

* Observatielijst spellinginstructie (vgl. direct instructiemodel)

	Ja	Soms	Nee
lesvoorbereiding			
Doel van de les is helder bij de leerkracht	xo		
Leerkracht werkt volgens de handleiding van Taalactief	xo		
introductie			
Start op het bord of in het boek	xo		
Leerlingen gaan aan het werk	xo		

Opdrachten worden besproken			XO
oriëntatie			
Leerkracht presenteert het onderwerp	XO		
Leerkracht relateert les aan voorgaande/komende lessen	O	X	
Leerkracht relateert aan betekenisvolle situaties	XO		
Leerkracht motiveert de leerlingen	O	X	
Uitleg			
Leerkracht geeft instructie in kleine stappen	XO		
Leerkracht geeft voorbeelden	XO		
Leerkracht stelt veel vragen	O	X	
Leerlingen zijn betrokken	XO		
Leerkracht gebruikt het digibord	XO		
Leerkracht is consistent in begrippenkader	XO		
Leerkracht gaat na of de stof begrepen wordt door leerlingen d.m.v. vragen	O	X	
Leerkracht vermijdt uitweidingen	XO		
Leerkracht vergroot stapsgewijs de moeilijkheidsgraad	O	X	
begeleid inoefenen en zelfstandige verwerking	O		
Leerlingen krijgen tijd om te oefenen	XO		
Leerkracht heeft tijd voor 'n rondje door de klas	XO		
Leerkracht evalueert de gemaakte oefeningen	XO		
Leerkracht geeft korte en duidelijke opdrachten	O	X	
Leerlingen zijn geconcentreerd aan het werk	O	X	
Leerlingen laten d.m.v. hun schrift zien of ze klaar zijn	XO		
evaluatie			
Leerlingen krijgen de kans te vertellen wat ze van de les vonden			XO
Leerkracht vertelt hoe hij/zij vond dat de les ging			XO
Leerkracht controleert of het lesdoel is bereikt	XO		
feedback			
Leerkracht geeft feedback	XO		
Leerkracht corrigeert fouten meteen	X	O	
Leerkracht corrigeert storend gedrag	XO		
Leerkracht geeft aanmoediging	XO		

Analyse observaties

Relateert aan de deelvragen; I.1 en I.2(=onderzoeksvraag I).

4.2.a. Overeenkomsten

Uit de observaties van de spellingsinstructielessen komt het volgende naar voor.

Ik zie dat de leerkrachten grotendeels werken volgens het directe instructiemodel. Ze volgen de handleiding van de gebruikte Taalmethode Taalactief.

Het doel van de les is helder bij beide leerkrachten. Ze presenteren een nieuw onderwerp en relateren het onderwerp in betekenisvolle situaties. Zij motiveren de leerlingen tijdens de les. De instructie vindt plaats in kleine stappen en er worden veel voorbeelden gebruikt. De kinderen zijn betrokken bij de les. De leerkrachten schrijven de aangeboden woorden op het digibord. Ze gebruiken daarbij heldere taal en vermijden uitweidingen tijdens de les. Stapsgewijs wordt de moeilijkheidsgraad verhoogd tijdens de les door bijvoorbeeld het woord in een zin te gebruiken en dus de betekenis af te leiden.

Tijdens de begeleide inoefening krijgen de kinderen tijd om te oefenen met de nieuwe woorden uit de spellingscategorie. Daarbij loopt de leerkracht een rondje door de klas voor directe feedback. Meteen evalueert een van de twee leerkrachten hierbij individueel het gemaakte werk.

Opvallend is dat in beide groepen geen evaluatie plaatsvindt over de les zelf. Kinderen krijgen niet de kans te vertellen wat ze vonden van de les. Ook de leerkracht vertelt niet wat ze vond van de les.

4.2.b. Verschillen

Een van de leerkrachten refereert duidelijk naar de voorgaande lessen de ander doet dat minder.

De ene leerkracht stelt veel vragen aan de kinderen, de ander doet dat minder.

De ene leerkracht controleert wel of het lesdoel is bereikt door onmiddellijk de schriften langs te lopen terwijl de andere leerkracht pas aan het eind van de dag de resultaten zal waarnemen.

De regelgeving werd in één klas niet vaak herhaald. Niet alle kinderen zijn even geconcentreerd aan het werk. In de ene klas worden de schriften in de nakijkbak gedaan en krijgen de kinderen dus geen directe feedback op het gemaakte werk en in de andere klas loopt de leerkracht een rondje door de klas om meteen de schriften na te kijken en directe feedback te geven.

Gezien de onderwijsbehoefte van de kinderen worden woorden visueel en auditief aangeboden. Andere vormen worden niet gebruikt.

In de literatuur kwam een voorkeur voor het werken met het directe instructiemodel (hoofdstuk 3.4.2) naar voor. In de praktijk op mijn school zie ik dagelijkse terugblik en het actualiseren van voorkennis niet bij beide leerkrachten terug. De presentatie tijdens de spellingsinstructie is interactieve aan de groep en de leerkracht neemt tijd voor verlengde

instructie. Het (in)oefenen van de strategieën verloopt bij de ene leerkracht gericht dan bij de ander en er is geen sprake van samenwerkend leren tijdens de geobserveerde lessen. Het zelfstandig toepassen van de aangeleerde strategie wordt inge oefend en meestal wordt daar direct feedback op gegeven door de leerkracht. Ik heb zicht gekregen op de periodieke terugblik tijdens de les en de terugkoppeling gezien (gedurende elke lesfase). Er wordt niet geheel volgens het directe instructiemodel gewerkt tijdens de les.

De effectiviteit van het directe-instructie model wordt naast de interactieve mogelijkheden mede bepaald door de mogelijkheid om gedifferentieerde instructie te geven. Dit komt tot uiting in de afwisseling van groepsinstructie, subgroepinstructie en individuele instructie. Lesgeven met behulp van het directe instructiemodel is daarom een belangrijke conditie voor het omgaan met verschillen tussen leerlingen.

4.3.Voor- en nameting resultaten CITO spelling M5 en PI dictees

Voor de betrouwbaarheid en validiteit van mijn onderzoek maak ik gebruik van 2 meetinstrumenten, te weten de CITO spelling M5 en het PI dictee. Beiden bij de 8 kinderen afgenomen in februari 2011, aan het begin van het onderzoek, en aan het eind van het onderzoek, in april 2011. Na 6 weken intensieve spellingsbegeleiding is dit het resultaat.

4.3.1.CITO M5 resultaten febr. en april 2011

Leerling	CITO spelling Medio 5 niveau		Vaardigheidsscore Start + vervolg 1		Verschil in score
	febr.	april	febr.	april	
1	C	A	123	134	11
2	C	C	124	125	1
3	C	B	123	128	5
4	C	B	125	130	5 22
5*	C	B	123	127	4
6*	C	A	124	145	21
7*	C	B	122	130	8
8*	C	B	123	128	5 38

* Werkten met Bloon en auditief woorddictee (maart / april)

4.3.2.PI dictees resultaten febr. en april 2011

Leerling	Ruwe score Febr. 2011	Ruwe score April 2011	Vershil in score
1	65	69	4
2	65	71	6
3	64	71	7
4	62	70	8 25
5*	60	69	9
6*	70	71	1
7*	68	70	2
8*	60	66	6 18
		Max 75	

4.3.3.Beheersing van de aangeboden en geoefende spellingcategorieën

n.a.v. PI dictee en CITO.

Leerling	Spellingscategorieën periode I (21/2-18/3)	Spellingscategorieën periode II (21/3-8/4)	Spellingscategorieën beheerst periode I/II	Spellingscategorieën <u>niet beheerst</u>
1	Cat. 24, 121, 118	Cat. 110, 119, 120	Cat. alles	
2	Cat. 24, 121, 106	Cat. 110, 119, 120	Cat. 24, 106, 120	Cat. 110,119,121
3	Cat. 24, 121, 117	Cat. 110, 119, 120	Cat. 24, 121, 117, 119, 120	Cat. 110
4	Cat. 24, 121, 114	Cat. 110, 119, 120	Cat. 24, 114, 110, 120	Cat. 119, 121
5*	Cat. 110, 119, 120	Cat. 24, 118, 121	Cat. 110, 24, 118, 121	Cat. 119, 120
6*	Cat. 110, 119, 120	Cat. 24, 118, 121	Cat. alles	
7*	Cat. 110, 119, 120	Cat. 24, 118, 121	Cat. alles	
8*	Cat. 110, 119, 120	Cat. 24, 118, 121	Cat. 110, 119, 24, 121	Cat. 118, 120

4.3.a Analyse voor- en nameting

Relateert aan de deelvragen; II.1 en II.2.

Naar aanleiding van de CITO M5 spelling zijn de kinderen die begeleid zijn middels de computer in totaal 22 punten in vaardigheidsscore vooruitgegaan. Dit tegenover 38 punten voor de kinderen die begeleid zijn met Bloonlijsten en het auditief woorddictee.

Naar aanleiding van het PI dictee zijn de kinderen die begeleid zijn middels de computer in totaal 25 punten in hun ruwe score vooruitgegaan. Dit tegenover 18 punten voor de kinderen die begeleid zijn met Bloonlijsten en het auditief woorddictee.

Wat betreft de beheersing van de spellingscategorieën beheersen de kinderen die begeleid zijn middels de computer minder spellingscategorieën dan de kinderen die begeleid zijn met Bloonlijsten en het auditief woorddictee (18 t.o.v. 20).

4.4. Resultaten evaluatiegesprekken kinderen

Gedurende 6 weken werkten 8 kinderen volgens een bepaalde manier van spellingsbegeleiding om hun resultaten te verbeteren, namelijk vier van hen werkten met de Bloonmethode en het auditieve woorddictee en 4 van hen werkten met het computerprogramma van Taalactief waarbij de woorden zowel visueel als auditief worden aangeboden en er direct feedback wordt gegeven.

Hoe hebben ze het ervaren?

De kinderen die met de Bloon methode werkten vonden het leuk. Ze gaven aan dat het een leukere manier van spelling leren is. Het maken van het auditieve woorddictee werkte makkelijk, zeiden de kinderen, omdat ze de bloonlijst al hadden gemaakt. Ze kregen iedere week voldoende tijd om de bloonlijst in te vullen en de dictees samen af te nemen. Ook de samenwerking tussen de kinderen verliep vlot hierbij. Wel gaven ze aan bij het woorddictee geen uitleg te geven over de spellingregel aan elkaar, slechts de fouten van elkaar te verbeteren.

Het werken met het computerprogramma vonden de kinderen niet zo leuk, omdat dezelfde opdrachten steeds gemaakt werden. Ze bedoelden daarmee dat de categoriewoorden voor 3 weken hetzelfde bleven. De werkvorm in het computerprogramma was wel divers, er werden

verschillende spellen gespeeld om de 6 categorieën in te oefenen. Woorden werden auditief en visueel aangeboden. Wanneer je een fout maakte kregen de kinderen direct feedback van de computer auditief en visueel. Na 3 foutmeldingen kregen ze ook de regel er bij te zien en horen. Kinderen gaven aan dat het oefenen wel veel tijd in beslag nam in hun weektaak en daardoor niet altijd alle andere opdrachten konden afkrijgen.

4.4.a. Analyse gesprekken van de kinderen

Relateert aan deelvraag II.5.

De kinderen die begeleid werden met de Bloonlijsten en het auditieve woorddictee gaven aan dit een prettige manier van werken te vinden. De samenwerking tussen de kinderen werkten fijn.

De kinderen die begeleiding kregen via de computer vonden de opdrachten steeds meer van hetzelfde. Ze vonden het dan ook niet altijd leuk om te doen en voelden tijdsdruk in verband met hun weektaakopdrachten. Dit kan ook consequenties hebben gehad op hun motivatie en concentratie.

4.5.Coachen van leerkrachten

Het coachen van de leerkrachten verliep plezierig. Leerkrachten waren beide enthousiast over het handelingsgericht werken ingegeven vanuit de 1-zorghoute. Samen met deze leerkrachten heb ik gegevens verzameld van de leerlingen die op CITO spelling M5 een lage C-score hadden. Vervolgens is de onderwijsbehoefte in beeld gebracht en zijn de groepen leerlingen gemaakt op basis van hun onderwijsbehoefte (4 computer en 4 gericht op samenwerken). In het groepsplan is verwoord wat het doel is en staat daarin de beschrijving van het spellingsonderwijsaanbod. Gedurende 6 weken voerden de leerkrachten het plan uit.

4.5.a. Analyse coaching

Relateert aan deelvraag II.4.

Leerkrachten zijn enthousiast over het werken met het groepsoverzicht en het groepsplan en staan open voor verandering en verdieping. De begeleiding middels de computer was leerkrachtonafhankelijk. Het begeleiden van de kinderen door middel van de Bloonlijst was leerkracht afhankelijk, doordat de eerste dag uitleg gegeven werd door de leerkracht van de

woordenlijst en de regelgeving daarbij. Het auditieve woorddictee deden de kinderen samen en werd enthousiast gedaan. Het geven van uitleg aan elkaar werd daarbij wel eens vergeten vertelde de leerkracht me. De directe feedback naar aanleiding van het invullen van de bloonlijst was goed te doen voor de leerkracht.

Nadat ik de onderzoeksresultaten en een analyse van de resultaten heb gepresenteerd, trek ik in het volgende hoofdstuk mijn conclusies ten aanzien van de dataresultaten en de literatuur vanuit hoofdstuk 2. Ik geef daarbij antwoorden op mijn hoofd- en deelvragen.

Hoofdstuk 5

Conclusies

In dit hoofdstuk trek ik conclusies ten aanzien van de dataresultaten en de literatuur.

Ik geef antwoorden op mijn hoofd- en deelvragen.

5.1. Hoofd- en deelvragen

- I.** Hoe geeft de leerkracht spellingsonderwijs in groep 5?
- II.** Wat kan de leerkracht doen om het spellingsniveau, van de kinderen die op CITO spelling Medio 5 een lage C scoren, te verbeteren?

De deelvragen moeten antwoorden geven op mijn onderzoeksvragen. De deelvragen zijn:

- I.1.** Hoe is de organisatie van het spellingonderwijs in groep 5?
- I.2.** Bestaat er handelingsverlegenheid/-bekwaamheid bij de leerkracht m.b.t. spellingsinstructie?
- II.1.** Wat is de onderwijsbehoefte van spellingzwakke kinderen in groep 5?
- II.2.** Welke begeleiding werkt wel bij spellingzwakke kinderen en wat werkt niet?
- II.3.** Wat zijn bekende aanpakken voor spellingproblematieken?
- II.4.** Kan coaching van de interne begeleider aan de leerkracht bijdragen aan verbeterde spellingsresultaten?
- II.5.** Hoe ervaart het kind de extra spellingsbegeleiding?

5.1.a. Antwoorden op de deelvragen

I.1. *Hoe is de organisatie van het spellingonderwijs in groep 5?*

Uit de interviews ben ik te weten gekomen dat de organisatie van het spellingonderwijs in de onderzochte groepen uitgaan van verschillende spellingsniveaus (A t/m E) van de kinderen. Kinderen worden ingedeeld in de zwakke (D/E), gemiddelde (C) of sterke groep (A/B). Er

zijn verschillen tussen scholen, maar het verdient voorkeur om te werken met kinderen in de eigen klassensituatie. Uit het onderzoek is gebleken dat kinderen zich daar het meest veilig voelen en dat wordt bevestigd door leerkrachten en intern begeleiders. Op Den Bongerd vindt het werken op de computer niet in de klas plaats.

I.2. *Bestaat er handelingsverlegenheid/-bekwaamheid bij de leerkracht m.b.t. spellingsinstructie?*

In mijn onderzoek heb ik mij gebaseerd op de ervaringen en observaties van de leerkrachten op Den Bongerd. Door middel van observaties bemerk ik dat de leerkrachten handelingsbekwaam zijn in hun spellingsinstructie en extra spellingsbegeleiding. Daarnaast heb ik gezien in de observatie dat de leerkrachten handelingsverlegen zijn om te werken volgens het directe instructiemodel. De leerkrachten hebben al de mogelijkheid om gedifferentieerde instructie te geven. Dit komt tot uiting in de afwisseling van groepsinstructie, subgroepinstructie en individuele instructie. Slechts de evaluatiemomenten komen niet naar voor in het hanteren van het direct instructiemodel.

Lesgeven met behulp van het directe instructiemodel is een belangrijke conditie voor het omgaan met verschillen tussen leerlingen en uiterst geschikt gezien de verschillende onderwijsbehoeften van de kinderen (werken met 1-zorgroute).

Er bestaat handelingsverlegenheid in verband met het handelingsgericht werken volgens de 1-zorgroute.

Den Bongerd heeft gekozen voor het werken volgens het directe instructiemodel. Deze keuze is mede bepaald door het feit dat er samenhang bestaat tussen het didactisch handelen van leerkrachten en de prestaties van leerlingen. Een belangrijke conclusie uit het onderzoek van De Boer & Brouwer en Huizinga is dat het directe instructiemodel het meest effectief is.

II.1. *Wat is de onderwijsbehoefte van spellingzwakke kinderen in groep 5?*

Na lezing van de theorie (Bosman, 2007) kom ik tot de conclusie dat van belang is dat spelling dagelijks aan bod moet komen. Daarbij moeten de letters direct in de categorieën medeklinkers, klinkers, lange klank, of korte klankgroep ingedeeld worden voor een goed

woordbeeld. Kinderen moet worden geleerd eerst na te denken voordat ze gaan schrijven, dus eerst bedenken bij welke spellingsregel een woord hoort en dan pas opschrijven (Bloonprincipe). Tijdens de spellingsinstructie is de rol van de leerkracht belangrijk, omdat die gebruik maakt van het directe instructiemodel, dat wil zeggen dat de leerkracht eerst de woorden laat zien, dan voordoet, verwoord, nauwgezet de oefening begeleidt, gerichte feedback geeft en de kinderen daarna zelfstandig laat oefenen. Dit wordt onderschreven door de intern begeleiders die ik heb geïnterviewd (zie 4.1.a.).

Uit het onderzoek blijkt dat de kinderen behoefte hebben aan meer tijd voor verwerking van de spellingscategorieën. Ook blijkt de transfer van de auditieve aanbieding naar het visuele woordbeeld van belang te zijn. De kinderen werken graag aan spelling en hebben een lichte voorkeur voor Bloon en het auditieve woorddictee. Met de computer werken wordt als minder plezierig ervaren.

De twee leerkrachten hebben vooraf de onderwijsbehoefte van de kinderen bepaald door gesprekken met de kinderen en observaties in de klas en hen vervolgens ingedeeld in het groepsplan. Daarmee werd aangesloten op de onderwijsbehoefte van het kind.

II.2. Welke begeleiding werkt wel bij spellingzwakke kinderen en wat werkt niet?

In het proefschrift van Bos (Bos, 2004, hfst. 2.4) is de conclusie dat voor zwakke spellers het oefenen van spelling op de computer een effectievere manier is dan het oefenen van spelling op papier. Uit mijn onderzoek blijkt dat kinderen een voorkeur hebben voor het werken met Bloon en het auditieve woorddictee. Voornamelijk het samen doen en leren wordt door de kinderen als plezierig ervaren. De motivatie voor de computer was minder aanwezig. Toch blijkt uit de resultaten dat het werken met de computer eveneens tot verbeterde spellingsresultaten heeft geleid. Zo hebben de kinderen binnen een relatief korte periode van zes weken over de gehele linie (CITO, PI, beheersing spellingscategorieën) forse vooruitgang geboekt zowel met Bloon, auditief woorddictee als met de computer. Van de drie meetinstrumenten geven alleen de resultaten van het PI dictee een beter resultaat met de computerbegeleiding. In de andere twee meetinstrumenten zijn de betere resultaten geboekt met Bloon en het auditief woorddictee. Ik noem als voorbeeld de spellingscategorieën waarbij drie van de acht kinderen (37,5%) na zes weken alle zes ingeefende spellingscategorieën beheersten!

Uit de gesprekken met de kinderen is voorts gebleken dat kinderen die werkten met de computer dit als tijdrovend hebben ervaren. In de praktijk werkten zij slechts drie keer 20 minuten in de week ten opzichte van zes keer 10 minuten voor de kinderen die werkten met Bloon en het auditieve woorddictee. Dit terwijl de tijdsbesteding voor de beide soorten begeleiding gelijk was.

II.3. Wat zijn bekende aanpakken voor spellingproblematieken?

Middels het interview met de intern begeleider van mijn school en mijn eigen kennis als remedial teacher, weet ik dat de remediërende spellingsmethodes “Speciale spellingbegeleiding” en “Zelfstandig spellen” bekende aanpakken zijn voor spellingproblematieken op Den Bongerd. Vaak wordt het computerprogramma ingezet, vanuit de Taalmethodes. Het programma stemt af op het inoefenen per categorie.

De Bloon methode die ik voor het onderzoek heb gebruikt is een onafhankelijke methode die gebruikt wordt op een basisschool in Hilvarenbeek. Uit het interview met de IB-er van deze school bleek dat het gebruik van de Bloon lijsten positieve resultaten geven voor de groepen 4 en 5. Vandaar dat ik deze methode heb gebruikt. De woorden van de Bloon lijsten heb ik zelf samengesteld vanuit de te oefenen spellingscategorieën.

II.4. Kan coaching van de interne begeleider aan de leerkracht bijdragen aan verbeterde spellingsresultaten?

Ja, coaching van de intern begeleider kan bijdragen aan verbeterde spellingresultaten zeggen de intern begeleiders die ik heb geïnterviewd. Door het werken tijdens het onderzoek volgens de 1-zorgroute hebben de beide leerkrachten het totale kind in beeld gebracht in het groepsoverzicht, waardoor zij beter konden aansluiten bij de onderwijsbehoefte van het kind. Uit het onderzoek is ook naar voren gekomen dat het (leren) werken volgens het directe instructiemodel al tot aanzienlijke verbeteringen van de spellingsresultaten heeft geleid (zie hoofdstuk 4.3.)

Ik heb in dit proces een oplossingsgerichte houding aangenomen en de leerkrachten in dit proces ondersteund door hun eigen kwaliteiten te benoemen. Hierdoor ontstond draagvlak voor het handelingsgericht werken. Een positief effect hiervan zal zijn dat deze beide

leerkrachten volgend schooljaar een belangrijke rol (kunnen) gaan vervullen bij het coachen van andere leerkrachten op Den Bongerd.

II.5. Hoe ervaart het kind de extra spellingsbegeleiding?

Uit mijn interviews met de interne begeleiders bleek dat de kinderen op hun scholen de extra spellingsbegeleiding fijn vinden omdat ze geholpen worden bij iets dat ze als moeilijk ervaren. Uit mijn gesprekken met de kinderen die deelnamen aan het onderzoek bleek dat eveneens het geval te zijn. Zij het dat zij het werken met de computer minder plezierig vonden. Ze dachten in tijdsnood te komen voor het maken van anderen opdrachten van de weektaak en ze vonden de opdrachten saai. Dit kan ten koste gaan van de concentratie én motivatie van de kinderen.

De vier kinderen die met Bloon en het auditieve woorddictee werken waren hier enthousiast over. Er was meer interactie met de leerkracht door de extra instructie en de directe feedback en er was samenwerking tussen de kinderen voor het woorddictee. Opvallend detail was dat zij deze manier van werken als niet tijdrovend beschouwden.

Het is hierom dat het werken met Bloon wellicht een lichte voorkeur verdient boven het werken met de computer. Dit verklaart wellicht de betere resultaten van het werken met Bloon en auditief woorddictee (zie tabel 4.3.1 en 4.3.3). Wat dit laatste betreft is bewezen dat het hoogste leerrendement wordt behaald door elkaar uitleg te geven. Dit zou ook nog deels de hogere score(s) kunnen verklaren.

5.1.b. Antwoorden op de hoofdvragen

I. Hoe geeft de leerkracht spellingsonderwijs in groep 5?

De leerkrachten geven volgens de methode Taalactief spellingonderwijs. Uit de observaties blijkt dat het directe instructiemodel – zoals dat op Den Bongerd wordt nagestreefd – in de praktijk niet volledig wordt toegepast. Dit laat zich enerzijds verklaren door verschillen in ervaring van leerkrachten en anderzijds doordat onderdelen van het model in de loop van jaren op de achtergrond zijn geraakt. Uit mijn observaties bleek dat dit met name het geval

was bij de onderdelen evaluatie en de opdrachten voor de zelfstandige verwerking worden niet voorbesproken.

In het algemeen geldt dat op Den Bongerd wordt gewerkt met niveaugroepen in de eigen klassensituatie. De leerkrachten zijn handelingsbekwaam om binnen de diverse niveaugroepen te kunnen differentiëren. Mede hierdoor bleek het voor de beide leerkrachten redelijk gemakkelijk te zijn om de extra spellingsbegeleiding (Bloon/dictee/computer) in het lesstofprogramma in te passen.

Voorts vindt de extra spellingsbegeleiding plaats in de zelfstandige werktijd (weektaaktijd).

II. Wat kan de leerkracht doen om het spellingsniveau, van de kinderen die op CITO spelling Medio 5 een lage C scoren, te verbeteren?

Op de eerste plaats is het van belang dat aan de organisatie van het huidige spellingonderwijs op Den Bongerd wordt vastgehouden. Daarbij verdient het de voorkeur om te werken met de kinderen in de eigen klas.

Uit onderzoek blijkt dat er goede spellingsinstructie wordt gegeven, maar dat het directe instructiemodel niet volledig wordt gevolgd. Het handelingsgericht werken (vlg. 1-zorgroute) is nog niet ingevoerd en het is dus logisch dat de leerkrachten op dat punt nog handelingsbekwamer moeten worden. Van belang is dat de leerkrachten ook van elkaar willen leren en openstaan voor intervisiemomenten. Het is belangrijk om voortaan de onderwijsbehoefte van de kinderen te analyseren middels gesprekken met de kinderen en het observeren van hen in de klas. Daarbij kan het indelen van de kinderen vanuit het groepsoverzicht naar het groepsplan een belangrijk instrument vormen. Goed aansluiten dus op de onderwijsbehoefte voor hogere opbrengsten.

Uit het onderzoek is verder naar voor gekomen dat het belangrijk is welke begeleidingsvorm wel of niet werkt bij de spelling”zwakke”kinderen. Ik kan stellen dat naarmate de kinderen met meer plezier werken de resultaten ook beter zijn.

De leerkracht kan zelf nadenken over de beste begeleidingsvorm. Extra spellingsbegeleiding door de computer is bekend, maar werken volgens de bloonmethode was op onze school onbekend, maar werkt ook. Nieuwe vormen kunnen worden uitgetoetst door leerkrachten met een onderzoekende houding. Zo bestaat er ook bloon op de computer, de moeite waard om uit te proberen lijkt mij.

Voor zichzelf kan de leerkracht open staan voor coaching door bijvoorbeeld de Intern Begeleider, nu uit onderzoek blijkt dat dit zeker uiteindelijk kan bijdragen tot verbeterde spellingsresultaten.

Verder blijkt dat het gedurende het hele proces van belang is om te weten hoe de kinderen de extra spellingsbegeleiding ervaren. Door in gesprek te gaan met hen kom je erachter dat ze bijvoorbeeld tijdsdruk ervaren en kun je als leerkracht wellicht dit gevoel op een eerder moment wegnemen. Op tijd evalueren tijdens de begeleiding en niet alleen daarna.

Dit alles samengevat geef ik in een aantal steekwoorden weer wat van belang is om spellingsresultaten te verbeteren voor de kinderen die een lage c scoren op spelling CITO M5:

- O instructie van de spellingles vlg. het directe instructiemodel
- O transfer van auditief naar het visuele woordbeeld maken (auditief woorddictee)
- O gebruik maken van de regelgeving (consistentie in terminologie)
- O kinderen geven uitleg aan elkaar (hoog leerrendement)
- O bewustmaking van spellingregels
- O voorkeur voor dagelijks oefenen van spellingscategorieën
- O effectieve oefenvormen die aansluiten op de onderwijsbehoefte, zoals bloonmethode
- O directe feedback aan de kinderen geven
- O meer instructie- en oefentijd

5.6. Advies

Samenvattend kan ik zeggen dat de literatuurstudie, de toetsing en de verzamelde gegevens hebben geleid tot de antwoorden op mijn vragen. Vanuit mijn analyses en conclusies schrijf ik een advies voor mijn school voor het verbeteren van spellingsresultaten voor de kinderen in groep 5 die op CITO M5 spelling een lage c scoren.

Allereerst adviseer ik om alle leerkrachten voor de (spelling-)lessen te laten werken volgens het direct instructiemodel. Dit kan met coachen en door middel van intervisie, zodat het model goed geïntegreerd raakt en te allen tijde wordt gebruikt.

Positief effect voor de kinderen van het werken met het direct instructiemodel is de effectiviteit van het model. Het geeft interactieve mogelijkheden voor de leerkracht en geeft de mogelijkheid om gedifferentieerde instructie te geven. Dit komt tot uiting in de afwisseling van groepsinstructie, subgroepinstructie en individuele instructie. Lesgeven met behulp van het directe instructiemodel is daarom een belangrijke conditie voor het omgaan met verschillen tussen leerlingen, zoals wij voorstaan op Den Bongerd.

Wat betreft de extra spellingsbegeleiding aan de kinderen met een lage C score op de CITO spelling Medio5, is uit mijn onderzoek gebleken dat de voorkeur van de kinderen uitgaat naar het werken met de bloonlijsten en het auditieve woorddictee.

De extra spellingsbegeleiding heeft een groot positief effect gehad op de spellingsresultaten in de groepen 5. De kinderen voelen zich meer bekwaam ten aanzien van het spellen en hun intrinsieke motivatie is toegenomen. Ook de leerkracht hebben dit ervaren en zij zijn erg positief over de resultaten en de wijze waarop zij deze samen – instructie en feedback - met de kinderen konden realiseren. De onderlinge relaties binnen het werken met deze begeleiding zijn doorslaggevend gebleken voor de voorkeur van werken. Zonder relatie geen prestatie!

Gezien al deze positieve resultaten en klanken wil ik het werken met de bloonlijsten en het auditieve woorddictee voor de groepen 4 tot en met 8 voor de spellingzwakke kinderen aanbevelen.

Hoofdstuk 6

Evaluatie onderzoek

Ik word gedreven door het werken met kinderen. Graag wil ik echt iets voor hen en hun ouders kunnen betekenen.

Zodoende ben ik 13 jaar werkzaam geweest als groepsleerkracht in de midden- en bovenbouw en heb ik mij tussentijds gespecialiseerd in remedial teaching en de ontwikkeling van kinderen van gescheiden ouders. Vanuit mijn passie ontstond dan ook praktijk K.A.N.S., wat staat voor Kinderen Adviseren N.a.v. Situatie, die ik samen met een collega 4 jaar geleden heb opgericht. Ik ben vertrouwenspersoon binnen de school en streef na om kinderen in een veilige, vertrouwde omgeving hun problemen te kunnen laten bespreken. Praten lucht op en samen kunnen we naar de mogelijkheden kijken. Dit schooljaar is voor mij een echt studiejaar waarin ik de rugzakbegeleiding mag realiseren en mijn studie mag bewerkstelligen.

Een logische stap voor mij nu was dan ook het volgen van de Master Sen opleiding voor intern begeleider aan de Fontys in Tilburg. Hierdoor heb ik een helikopterview genomen boven de school en zie ik nu meer dan voorheen het belang van de functie van de interne begeleider in. In deze functie draag je zorg voor de zorgstructuur binnen de school en ga je vanuit de visie van de school met het team aan de slag om zo goed mogelijk voor alle kinderen te zorgen. Hopelijk mag ik in de toekomst een functie als deze bekleden om via deze weg de kinderen zo optimaal mogelijk te kunnen ondersteunen in hun kansen en ontwikkelingsmogelijkheden!

Met veel enthousiasme heb ik gewerkt aan dit meesterstuk “Sterk in spelling”. De inzichten vanuit de modules van de opleiding voor Intern Begeleider heb ik voor mijn onderzoek gebruikt.

Door het doen van onderzoek heb ik op allerlei facetten meer kennis ontwikkeld. Door de opgedane kennis en onderzoeksvaardigheden voel ik me nu sterker staan in de schoolorganisatie en kan ik mijn ideeën beter onderbouwen vanuit literatuur en eigen onderzoek. Ik heb geleerd kritisch te kijken en een eigen mening te vormen.

Het doen van onderzoek heeft me ruimte gegeven om te ontdekken wie ik ben (“innerlijk theater”) en te bedenken waarom ik doe zoals ik doe. Mijn onderzoekende houding heeft een verandering teweeggebracht. Nu besef ik meer dan eerst het belang van de relatie, de band

tussen leraar en leerling. Als ik terug kijk op mijn onderzoek heeft het me meer opgebracht dan de conclusies ervan. De opbrengst is veel omvangrijker, namelijk de kennis, ervaringen en mijn eigen persoonlijke ontwikkeling.

Ik streef perfectie na geeft mijn werkstijl aan. Dat zag ik terug in de systematische werkwijze tijdens het doen van mijn onderzoek en mijn zorgvuldigheid van werken.

Mijn time management verliep redelijk vlot, al kwam ik soms door de hectiek van alledag niet tot de inspiratie om te werken. Vanuit het ethisch handelen ben ik me bewust geweest van mijn gedragingen ten opzichte van de betrokkenen in mijn onderzoek.

Ik ben me er nu meer van bewust van wat ik denk en doe. Als mensen om me heen mij begrijpen en ik hen dan zullen we creatiever worden in het oplossen van gezamenlijke problemen.

Tijdens het werken aan mijn meesterstuk besepte ik me terdege dat een goede work-life balance voor mij van cruciaal belang was.

Vanuit de eerste module schaarde ik me helemaal achter de woorden van Covey:

“eerst zaaien en dan oogsten”. Ik zie dat door de vertrouwensband die ik creëerde en onderhield met mijn collega's, verbonden aan het onderzoek, de relaties effectief zijn. Ik merk dat we elkaar dingen gunnen en het daardoor een win win situatie wordt. Zonder relatie kun je geen prestatie leveren is mijn mening.

Ik handelde pro actief om zodoende binnen de tijdslimiet mijn onderzoeksinstrumenten in te zetten die nodig waren voor de antwoorden op mijn deelvragen.

In mijn houding als onderzoeker (en toekomstig IBer) laat ik me niet meer verleiden tot het geven van een oordeel, mening of advies. Ik zoek de oplossing bewust dichterbij de ander waardoor deze door de ander meer “gedragen” wordt.

Tijdens de coaching van de 2 leerkrachten om te werken volgens de 1-zorgroute was er sprake van “Leading from behind”. Ik stelde open vragen tijdens gesprekken waardoor beide leerkrachten werden uitgenodigd tot een actieve(re) houding, tot nadenken en tot het geven van een uitgebreider antwoord.

Prettig aan het oplossingsgericht werken is het inzicht dat de leerkracht krijgt in de eigen mogelijkheden en vaardigheden. De leerkracht heeft zelf hulpbronnen en als coach kun je die versterken of vergroten.

Door middel van mijn onderzoek wil ik een passende begeleiding voor de kinderen die een lage C scoren op de spelling CITO M5. Hun kansen op de beste ontwikkeling staan voor mij centraal en daarbij geeft de ervaring / beleving van de spellingsbegeleiding voor mij de doorslag. Kijken naar de mogelijkheden van de kinderen. Het gaat niet om wat het kind niet kan, maar wat een kind wel kan en daarop aansluiten als leerkracht.

Middels de 1-zorgroute die we gaan implementeren volgend schooljaar op Den Bongerd denk ik dat er een verandering aankomt in het denken en handelen van de leerkrachten op onze school. Ik merkte tijdens mijn onderzoek dat er veel verschil is tussen kwaliteiten van leerkrachten. Wat voor de een vanzelfsprekend is hoeft dat voor de ander niet te zijn. Bij het opstellen van het groepsplan wordt er niet alleen naar het kind gekeken maar vooral naar zichzelf. Wat doe ik als leerkracht om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoefte van deze leerling en wat draag ik daar zelf toe bij door mijn houding, instructie en dergelijke?

De helicopterview boven mijn school verschaftte mij meer inzicht in vooral de bovenschoolse kant van het IBschap. Gegevens die voortkomen uit de beheersmatige kant van school dienen te worden verwerkt in beleidsmatige zaken en veranderingsprocessen dienen te worden aangestuurd. Dat geldt ook voor het spellingonderwijs wat aanzienlijke dalen laat zien vanuit de afgelopen schooljaren in de groepen 5 en 6.

Als toekomstig IBer denk ik in mogelijkheden i.p.v. in problemen. Ik probeer het team in beweging te brengen door verschillende interventies te plegen tijdens vergaderingen, lunchpauzes of andere momenten. Ik ben nu in staat de persoonlijke situatie van de ander te herkaderen. Ik confronteer en hanteer feedback meestal individueel. Ik houd rekening met sociale ondersteuning daarbij. Door mijn expertise van de afgelopen modules ben ik zekerder geworden en vertrouw ik op processen. Ook kan ik mij kwetsbaar opstellen en mijn onzekerheid toelaten, al is dat niet altijd even gemakkelijk.

Door mijn veranderende rol binnen het team, van leerkracht/remedial teacher naar intern begeleider bemerk ik dat mijn plek binnen het team verandert. Ik stel mij professioneler op en “zeef” wat ik zeg. De “inside information” die ik deel met de interne begeleider moet vertrouwelijk worden behandeld. Ik ben me daarvan bewust en neem daardoor soms een andere positie in. Ik laat mensen vertellen en luister. Heb een meer oplossingsgerichte

houding aangemeten door de opleiding. Ik weet nu dat gedachten geen feiten zijn en herkader regelmatig door door te vragen op wat er wordt gezegd.

Mijn ambitie is om anderen te helpen zich te ontwikkelen van 'denken in problemen' naar 'denken in mogelijkheden'. Niet om ze te willen veranderen, maar omdat ik vertrouwen heb in hun potentie en kracht. Dit geldt zowel voor teamleden als voor kinderen.

Graag wil ik een team realiseren waarin collega's zich op hun gemak voelen. Waarin zij het gevoel hebben dat er naar hen wordt geluisterd en dat er fouten gemaakt mogen worden. Mijn inziens werken we het beste samen als we elkaar helpen en rekening houden met elkaars gemoedstoestand en standpunten. Ik wil luisteren en iedereen aan bod laten komen. Begrip tonen voor wat de ander zegt en mijn waardering meer uitspreken. Er mag vaker gelachen worden, omdat dat wonderen kan doen om spanningen weg te nemen.

De kinderen uit mijn onderzoek kwamen met plezier naar me toe, dat deed mij goed. Hier doe ik het voor! De kinderen kregen extra spellingsbegeleiding en haalden daarmee aanzienlijke betere spellingsresultaten in een korte periode. Doorslaggevend voor de voorkeur van de spellingsbegeleiding zat hem in de ervaring van de kinderen. De interactieve manier via de bloonlijst en het auditief woorddictee heeft voorkeur genoten bij de kinderen, ze werkten met plezier omdat ze ook samenwerkten. Dat onderschrijft maar weer. Zonder relatie geen prestatie!

Nawoord

Mijn dank gaat uit naar iedereen die het mogelijk heeft gemaakt om tot dit Meesterstuk te komen.

Op de eerste plaats bedank ik mijn gezin. Mijn man, Jordan van der Geld, heeft tijdens het gehele proces altijd zijn rust en geloof in mij behouden en mijn kinderen gaven me energie op de ontspannen momenten. Mijn man legde de vinger op de zwakke plek en kwam met ideeën voor verbetering. Het werkte motiverend.

Uschi van de Velden, begeleidster van dit proces, heeft veel verteld, altijd geluisterd en directe feedback gegeven. Natuurlijk ook dank aan mijn teamleden, Mary van Iersel, Geertje Steenveld, Roos van de Sanden en Maud Brand, ze leefden en gingen mee in het proces van het onderzoek. Marleen Deenen en Kitty Aalbers gaven me als critical friends tijdens intervisiegesprekken het (zelf)vertrouwen.

Ook bedank ik de Intern Begeleiders van andere basisscholen die hun medewerking hebben verleend door middel van het interview; Marieke van Elk en Birgit Moonen.

Ik bedank vooral de kinderen die het onderzoek bewerkstelligden. Voor kinderen wil ik de diepte in gaan, zij zorgen ervoor dat ik met plezier werk. Hen wil ik sterk maken!

Literatuurlijst:

Bannink, F.P. (2009). Oplossingsgerichte vragen.

Handboek oplossingsgerichte gespreksvoering. Hfst. 1 t/m 6. Amsterdam: Pearson

Bannink, F.P. (2008). Gelukkig zijn en geluk hebben.

Zelf oplossingsgericht werken. Amsterdam: Harcourt

Bon, W.H.J. Van (1993). Spellingproblemen. Theorie en praktijk. Lemniscaat

Bos, M. (2004). The efficacy of spelling exercises for poor spellers. Proefschrift Vrije Universiteit Amsterdam. PI-Research. (www.taalunieversum.org)

Bosman, A.M.T. (2000). Lezen en spellen volgens het fonologisch coherentiemodel. Afdeling Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde, sectie Orthopedagogiek: Leren en Ontwikkeling. Katholieke Universiteit Nijmegen. (www.annabosman.eu)

Bosman, A.M.T. & Schraven, J.L.M. (2007) Zo leer je kinderen lezen en spellen.

(www.zoleerjekinderenlezenenspielen.nl)

Brabants dagblad, 14 april 2011 artikel : “ Onderwijsminister Marja van Bijsterveldt over de invoering van passend onderwijs”

Cauffman, L. en van Dijk, D.J.(2009)

Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs. Hfst. 1, 2 en 4.

Amsterdam: Boom onderwijs

Geelhoed, J. & Reitsma, P (1999). PI-dictee. PI-Research

Geus de, M., Heuvel van den, F. e.a. Taal actief handleiding spelling groep 5. Eerste druk vijfde oplage. 's Hertogenbosch Malmberg

Harinck, F. (2009). Basisprincipes praktijkonderzoek. Antwerpen/Apeldoorn: Garant

Huizenga, H. (2003(3) Taal en didactiek). Spelling. Groningen/Houten: WoltersNoordhoff

Kallenberg, T., Koster, B, Onstenk, J. & Scheepsma, W. (2010). Ontwikkeling door onderzoek; een handreiking voor leraren. Thiemen-Meulenhoff

Pameijer, N. en Beukering, T. (2009) Handelingsgericht werken: een handreiking voor de intern begeleider. Acco.

Ruijsenaars, A.J.J.M. (2008). Leerproblemen en leerstoornissen. Remedial teaching en behandeling. Hulpschema's voor opleiding en praktijk. Lemniscaat

Struiksma, A.J.C., Leij, A. van der, Vieijra, J.P.M. (2009(8). Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen. Amsterdam: VU Uitgeverij

Tien keer beter! 3: leraren verbeteren hun onderwijspraktijk door onderzoek
Antwerpen; Apeldoorn, 2011 Garant

BIJLAGEN

- Bijlage 1: Groepsoverzicht groep 5
- Bijlage 2: Didactisch groepsplan
- Bijlage 3: Observatielijst spellinginstructie
- Bijlage 4: Interviews met de 3 interne begeleiders
- Bijlage 5: Bloonlijst (voorbeeld)

Bijlage 1

Groepsoverzicht groep 5

Schooljaar: 2010 - 2011	Fase 1: Waarnemen/signaleren			Fase 2: Begrijpen/analyseren		
Periode: dec. 2010 Groep: 5 Leerkracht: X O	Toetsen Methode- gebonden en LVS	Gegevens uit observaties en gesprekken Met collega's, leerlingen en hun ouders. Informatie over het leerproces (wat kan het kind wel/niet), concentratie, motivatie, taakaanpak, reactie van kind op aanpakken, sociale vaardigheden e.d. <i>Kind, leeromgeving, leefomgeving, leerkracht</i>		Onderwijsbehoeften: Matchen: Hoe sluit ik aan bij dit kind? <u>Hoe leert dit kind?</u> Wat heeft dit kind nodig om zich te kunnen ontwikkelen? Wat heeft het kind nodig om erbij hoort en zich gewaardeerd voelt? Wat heeft het kind nodig om zijn <u>zelfbeeld of eigen 'aardigheden'</u> Stretchen: alleen invullen bij die leerlingen die extra nodig hebben op dat gebied. <ol style="list-style-type: none"> 1. Welke doelen bepaal je voor en met dit kind? 2. Wat heeft dit kind nodig om deze doelen te kunnen bereiken? (Gebruik de hulpzinnen instructie, opdrachten, activiteiten, taken, leeromgeving, feedback, groepsgevoel, leerkracht) 		
Namen van leerlingen	Toetsscores, analyses en conclusies	Positief en stimulerend Welke aspecten zou je willen benutten?	Moeilijk en belemmerend Wat is problematisch?	Matchen:	Stretchen:	
				Hoe leert deze leerling het beste? (handreiking)	Lezen Techn lezen Begr lezen	Taal / Spelling
2	Spelling Medio5 C-score Begrijpend lezen E-score. Rekenen A en leestempo D	Hij is behulpzaam, hij is handig motorisch, inzichtelijk en technisch gezien. Werkt graag met de computer en weet er veel van. Eenmaal aan het werk is hij erg gemotiveerd, werkt keihard. Hij heeft humor.	2 roept door de klas, juiste opmerkingen tijdens lesstof, opmerkingen over andere leerlingen; kwetsende opmerkingen over anderen. Slechte luisterhouding. Gaat staan in de klas, draait om zijn stoel. Alles moet kapot of dood voor hem, hij is destructief ingesteld. Gediagnosticeerd met ODD.	Door te doen leert hij het beste, praktisch ingesteld. Theorie wordt moeilijk voor hem Goed opletten bij de lessen is essentieel. Leren voor toetsen is moeilijk voor hem, auditief ingesteld	Techn. lezen Avi E4 instructie nov 2010, febr. 2010 connect lezen met Iris evt. mbv teksten van nieuwsbegrip. Begr. lezen Tekstverwerken en nieuwsbegrip in de klas. Zuidvallei voor basis in Rt – tijd.	Taalactief Geen probleem Spelling Taalactief Voldoende(tje)
4	Spelling M5 C- score Begrijpend lezen D-	Gemotiveerd. Kan hard werken. Wil het goed doen.	Concentratie is zwak, is snel afgeleid en is gemotiveerd	1 op 1. Computer werkt.		

	score. Rekenen B en leestempo D	Thuis is een positieve omgeving. Ouders lezen elke dag met T.	(excentriek), voelt zich niet verantwoordelijk voor zijn behaalde resultaten			
3	Spelling M5 C- score Begrijpend lezen D- score. Rekenen B en leestempo D	Houdt van voetbal Ouders lezen met hem elke dag Ouders zijn gemotiveerd, positieve thuisituatie.	Concentratie is zwak, laag werktempo, snel afgeleid doordat hij dromerig is.	1 op 1 werken werkt. Mondelinge instructie en directe feedback nodig. Verlengde instructie nodig.		
1	Spelling M5 C Begr. lezen B Rekenen B Leestempo A	Aanspreekbaar op kritiek op langere termijn. Positieve feedback werkt.	Ze is dwars vaak. Nee- periodes, niet willen, geen zin om te werken, weigeren. Lijkt soms onbereikbaar voor de leerkracht. Krijgt alles gedaan bij papa.	1 op 1, evt. met computer directe feedback. Erbij zitten werkt. Verlengde instructie nodig Soc. emot. ingang proberen te vinden bij haar om haar te motiveren.		

7	Gedoub- leerd Medio- gr 5 Rekene- n C Spelling C Leeste- mpo D	7 is welwillen- d, hij kan hard werken. Doordat hij een jaar ouder is, kun je goed in gesprek.	Hij heeft de neiging om te slaan als hij het ergens niet mee eens is, bij een conflict. Als hij boos is	Samen- leren / werken met een rustige groeps- groot. Evt. Werken op de	Techn- lezen Avi E5 in 2010 Begr. Lezen Tekstver- werken Nieuwsbe	Taal- actief Ruim vold. Spelling Taalacti- ef Ruim voldoen	Reke- nen Vold.	Werkhou- ding Luister- houding goed Taakge- richtheid goed Bij zelfstan
---	---	--	---	--	---	--	-----------------------	--

	<p>Begrijpend lezen: E</p> <p>Rapport maart. 2011 voldoen de resultaten</p>	<p>Is goed aanspreekbaar over zijn werkhouding of gedragingen in de groep en daarbuiten.</p> <p>Door te doubleren heeft hij nu meer zelfvertrouwen gekregen en heeft meer rust betreffen de de leerstof nu.</p> <p>Crossen, voetballen vindt hij leuk.</p>	<p>heeft hij zichzelf niet in de hand.</p> <p>Hij is snel afgeleid. Wie om hem heen zit is van belang.</p> <p>Zijn thuissituatie is belemmend voor hem, omdat zijn ouders gescheiden zijn en het contact tussen de ouders niet optimaal is. Er is veel ruzie. Momenteel is er weinig contact met vader. Brengt spanningen met zich mee voor hem.</p>	<p>computer.</p> <p>Duidelijkheid in de geschreven opdracht.</p>	<p>grip</p> <p>voldoende</p>	<p>de</p> <p>Open / gesloten lettergreep moeilijk</p> <p>Extra werkboekje in de klas tijdens wt</p>		<p>dig werken is hij snel afgeleid.</p> <p>Thuis situatie was afgelopen maanden erg onrustig waardoor 7 zijn werkhouding niet optimaal was. Nu is er meer rust en dat zie je ook terug aan zijn werkhouding, die is veel beter nu.</p> <p>Contact met andere leerlingen verloopt goed. Hij heeft een goede aansluiting bij andere kinderen in de klas.</p> <p>Gesprekken met icper / vriend zal goed voor hem zijn inzake thuis situatie.</p>
6	<p>Rekenen: A</p> <p>Spelling: C</p>	<p>6 is intelligent. Werkt hard, wil</p>	<p>6 is de afgelopen maanden sneller</p>	<p>Belangrijk om 6 complim</p>	<p>Techn lezen</p> <p>Avi E6</p>	<p>Taalactief</p> <p>Ruim</p>	<p>Rekenen</p> <p>Ruim</p>	<p>Werkhouding, luister</p>

	<p>Leestempo: B Begrijpend: A lezen:</p> <p>Rapport maart 2011, ruimvoldoende resultaten.</p>	<p>ook leren en vindt extra uitdaging erg fijn. 6 is attent naar anderen, zegt wanneer iemand ziek is geweest dat ie het fijn vindt dat hij er weer is. 6 kan goed als maatje fungeren, wat hij nu ook al erg goed doet. Neemt die taak erg serieus. 6 is populair bij de jongens in de klas.</p>	<p>afgeleid. 6 is in zijn gedrag aan het veranderen. Hij laat zijn ondeugende kant meer zien. Laat zich te weinig horen in de klas, terwijl hij het vaak wel weet.</p>	<p>enten te geven. Hier groeit hij van.</p> <p>Werkt graag op de computer.</p> <p>Met een maatje samen werken.</p>	<p>Begrijpend lezen Voldoende</p>	<p>voldoende Spelling taal actief Ruim voldoende</p>	<p>voldoende</p>	<p>houding, taakgerichtheid en zelfstandig werken zijn goed. Laat zich wel wat meer afleiden dan voorheen. 6 is goed aanspreekbaar.</p> <p>Populair bij de jongens in de groep. Loopt daar niet mee te koop, blijft zichzelf.</p>
8	<p>Mediogr 5</p> <p>Rekenen B Spelling C Leestempo C Begrijpend lezen:</p>	<p>8 kan erg lief zijn voor anderen.</p> <p>8vis erg creatief.</p>	<p>8 kan moeilijk tegen negatieve feedback. Vindt het lastig om hiermee om te gaan, kan zich dan afsluiten</p>	<p>Duidelijk aangeven van er van haar verwacht wordt. Consequent zijn naar Nienke toe.</p>	<p>Techn lezen Avi E5</p> <p>Begr. Lezen voldoende</p>	<p>Taalactief Ruim voldoende Spelling Taalactief Voldoende</p>	<p>Rekenen voldoende</p>	<p>8 positief aanmoedigen. Wel duidelijk zijn en consequent blijven. Een rustige plaats</p>

	C Rapport maart. 2011 voldoen de resultat en		en soms ook gaan huilen. Is dan lastig om mee in gesprek te gaan. 8 kan bij vriendinne n duidelijk haar mening aangeven, wat anderen niet altijd als prettig ervaren. 8 is erg snel afgeleid tijdens het werken. Houdt anderen vaak ook van het werk. 8 haar werkhoudi ng is vaak onzorgvul dig.	8 haar creativit eit laten gebruike n. Samenw erken doet ze graag, maar verloopt niet altijd soepel.				waar ze zich goed kan concentre ren. Een rustige leerom geving. 8 vindt vrien dinnen belangrijk.
5	Medio gr 5 Rekene n C Spellin g C Leeste mpo D Begrijp end lezen: E Rapport maart. 2011 voldoen de resultat	5 is erg lief voor anderen, helpt anderen graag. 5 komt graag vertellen, zoekt de aandacht op. 5 is creatief.	5 is snel afgeleid. 5 is wat verder dan de andere meisjes uit de groep. Houd zich al erg bezig met jongens en kleding. 5 kan onzorgvul dig werken waardoor er onnodig fouten worden	Duidelij kheid en structuur geven. Rustige plek, vooraan. 5 haar creativit eit laten gebruike n Sociaal in gesteld.	Techn lezen Avi E4 Begr. Lezen onvoldoen de	Taalacti ef Ruim voldoen de Spelling Taalacti ef Voldoen de	Reke nen voldo ende	Compli menten groeit 5 van. 'Aai' over haar bol is belangrijk. Vrien dinnen zijn belangrijk. 5 is snel afgeleid. Rustige leerom geving geven.

	en		<p>gemaakt.</p> <p>Ouders zijn al vroeg gescheiden . M vindt het soms vervelend dat ze geen broertje of zusje heeft en dat haar ouders uit elkaar zijn.</p>					<p>Taakgerichtheid, luisterhouding is goed.</p> <p>Af en toe een gesprekje over haar welbevinden m.b.t. haar thuis situatie, zal haar goed doen.</p>
--	----	--	---	--	--	--	--	--

Bijlage 2

Didactisch groepsplan

Groep: 5a en 5b	Datum: febr. 2011	Vakgebied: Spelling
Leraar: x en o	Periode: 21 febr. – 7 april 2011	
Methode: Taalactief		

Groep 5 / namen	Wat wil ik bereiken? <i>Doel</i>	Wat ga ik aanbieden? <i>Inhoud</i>	Hoe ga ik het aanpakken? <i>Aanpak / methodiek</i>	Hoe organiseer ik het in mijn klas? <i>Organisatie</i>	Wanneer en hoe evalueer ik? <i>Evaluatie</i>
<p><i>Subgr 5a</i></p> <p>Cito spelling M5 Score lage C</p> <p>J.J. N.D.</p> <p>M.S. S.V.</p>	<p>Beheersing spelling categorieën:</p> <p>110; ge-, be-, ver-, -el, -en, -er.</p> <p>119; -eeuw, -ieuw, -uw.</p> <p>120; woorden met open lettergreep.</p> <p><i>Na 3 weken inoefenen</i></p> <p>24; woorden met -lijk, -ig.</p> <p>118; woorden met -d.</p> <p>121; woorden met gesloten lettergreep</p>	<p>BLOON lijst (Bekijken, luisteren, omschrijven, nakijken) samengesteld vanuit CITO en zelfstandig spellen.</p> <p>Auditief gemixt woorddictee met de 3 categorieën.</p> <p>Regelgeving; Weet-, luister- of regelwoord. Hardop verwoorden /uitleggen van de regel door leerkracht.</p>	<p>In de weektaak, maandag, dinsdag, woensdag en donderdag BLOON woordenlijst invullen.</p> <p>Tijdens weektaak op dinsdag en donderdag in 2 tal auditief een woorddictee <i>M en J</i> <i>N en S</i> (10 woorden door kind zelf gekozen uit Bloonlijst) aanbieden.</p> <p>Leerling kijkt het na. Fout? Dan... Regelgeving; (Weet-, luister- of regelwoord.) Hardop verwoorden van de regel.</p>	<p>Tijdens weektaaktijd, start BLOON, leerkracht geeft directe feedback op de gemaakte BLOON lijst.</p> <p>Tijdens weektaaktijd (di en do)woorddictee afnemen bij elkaar, bij nakijken, directe feedback van kind en controle van leerkracht; laten verwoorden van de regels. Kinderen leren het beste door <i>zelf</i> uitleg te geven. 4x10 min. Bloon 2x10 min.</p>	<p>Na 6 weken evalueren d.m.v. afname CITO M5 Spellingsverbetering m.b.t. geofende spelling categorieën t.o.v. afname febr. 2011.</p> <p>Door Mariëlle.</p>

				dictee (60 min. per week)	
<i>Subgr 5b</i> Cito spelling M5 Score lage C A.D. T.O. S.R. J.H.	<p>Beheersing spelling categorieën Allen</p> <p>24; woorden met –lijk, -ig. en 121; woorden met gesloten lettergreep</p> <p>J- cat. 106 Woorden sch- of schr-.</p> <p>T- cat. 114 Woorden –eer/ -oor/-eur. A- cat. 117 Woorden met -ch / -cht.</p> <p>S- cat. 118 Woorden met –d.</p> <p>Inoefenen 3 weken</p> <p>Daarna 3 weken inoefenen :</p> <p>110; ge-, be-, ver-, -el, -en, -er.</p> <p>119; -eeuw, -ieuw, -uw.</p> <p>120; woorden met</p>	<p>Computerprogramma bij Taalactief.</p> <p>Per individueel kind ingesteld op drie genoemde categorieën vanuit foutenanalyse CITO spelling M5.</p> <p>J.H. Cat. 24, 121, 106 T.O. Cat. 24, 121, 114 A.D. Cat. 24, 121, 117 S.R. Cat. 24, 121, 118</p>	<p>Computerprogramma bij Taalactief; individueel ingesteld, directe feedback van computer.</p> <p>Geen extra instructies van de leerkracht.</p>	<p>Tijdens weektaaktijd achter de computer op maandag, woensdag en donderdag 20 minuten oefenen met 3 ingestelde spelling categorieën.</p> <p>3 x 20 min. (60 min. per week).</p>	<p>Na 6 weken evalueren d.m.v. afname cito M5, zijn deze categorieën nu verbeterd t.o.v. afname febr. 2011</p> <p>Door Mariëlle.</p>

	open lettergreep.				
--	----------------------	--	--	--	--

Bijlage 3

Observatielijst spellinginstructie

	Ja	Soms	Nee
lesvoorbereiding			
Doel van de les is helder bij de leerkracht			
Leerkracht werkt volgens de handleiding van Taalactief			
introductie			
Start op het bord of in het boek			

Leerlingen gaan aan het werk			
Opdrachten worden besproken			
oriëntatie			
Leerkracht presenteert het onderwerp			
Leerkracht relateert les aan voorgaande/komende lessen			
Leerkracht relateert aan betekenisvolle situaties			
Leerkracht motiveert de leerlingen			
uitleg			
Leerkracht geeft instructie in kleine stappen			
Leerkracht geeft voorbeelden			
Leerkracht stelt veel vragen			
Leerlingen zijn betrokken			
Leerkracht gebruikt het digibord			
Leerkracht gebruikt heldere taal			
Leerkracht gaat na of de stof begrepen wordt door leerlingen d.m.v. vragen			
Leerkracht vermijdt uitweidingen			
Leerkracht vergroot stapsgewijs de moeilijkheidsgraad			
begeleid inoefenen			
Leerlingen krijgen tijd om te oefenen			
Leerkracht heeft tijd voor 'n rondje door de klas			
Leerkracht evalueert de gemaakte oefeningen			
Leerkracht geeft korte en duidelijke opdrachten			
Leerlingen zijn geconcentreerd aan het werk			
Leerlingen laten d.m.v. hun schrift zien of ze klaar zijn			
evaluatie			
Leerlingen krijgen de kans te vertellen wat ze van de les vonden			
Leerkracht vertelt hoe hij/zij vond dat de les ging			
Leerkracht controleert of het lesdoel is bereikt			
feedback			
Leerkracht geeft feedback			
Leerkracht corrigeert fouten			
Leerkracht corrigeert storend gedrag			
Leerkracht geeft aanmoediging			

Bijlage 4

Interviews met de 3 interne begeleiders:

Interview met IB-er op een basisschool in Hilvarenbeek.

1 Hoe geeft de leerkracht spellingsonderwijs?

De methode Taaljournaal wordt gevolgd. Dat houdt een spellinginstructie in op dag 1 en 3 en een verwerking schriftelijk of digitaal op dag 2 en 4. Leerkracht formuleert het doel van de

les. Woordrijen worden aangeboden, een gezamenlijke start in de klas. Eerste oefening vindt plaats van verwerking een tweede oefenmoment staat in de weektaak. Op dag 3 is de herhaalde instructie. Na dit 2^e instructiemoment wordt oefening 3 gemaakt. Na 3 weken volgt er een mixtoets waar 3 categorieën door elkaar worden getoetst.

1a Hoe is de organisatie van het spellingonderwijs in groep 5?

De organisatie vindt plaats in 3 groepen; een zwakke, gemiddelde en sterke groep. Er zijn ook 3 groepen 5 en de leerkrachten hebben wisselend de zwakke, gemiddelde of sterke groep om spelling mee te doen. Deze groepen zijn gemaakt nav het groepshandelingsplan. De sterke groep (CITO A en B) krijgt een korte instructie en daarna verdieping en verrijking. De gemiddelde groep (CITO c) is de instructiegroep met eigen verwerking. De zwakke spellingskinderen (CITO d en e) krijgen verlengde instructie en geleide verwerking. Op de computer kan er worden gewerkt met Ambrasoft en NIB, waarbij de spellingscategorieën kunnen worden aangegeven per individuele leerling.

2 Wat is de onderwijsbehoefte voor de kinderen die een lage C scoren voor spelling M5 op school?

Bloon (Bekijken Lezen Omdraaien Opschrijven Nakijken) werkt, zegt Birgit. De woordenlijst wordt 3 keer in de wijk overgeschreven en nagekeken. Deze directe feedback werkt effectief. Kinderen met een lage c op CITO spelling M5 moeten de moeilijkheid leren herkennen. Meestal kennen zij de regelgeving maar zijn ze zich niet zo bewust. Ze kunnen de regels wel benoemen maar moeilijk toepassen. Zij moeten leren luisteren naar het woord. Op verschillende manieren instructie aanbieden, zowel auditief als visueel lijkt haar.

Haar bevinding is dat CITO niet goed aansluit bij de methodegebonden toetsen, de mixtoetsen van taaljournaal. Kinderen hebben open- en gesloten lettergreep amper gehad en CITO toetst daar al op in januari/februari. Ook stelt ze haar vraagtekens bij de manier van toetsen van CITO. CITO toetsen sluiten niet goed aan bij de methode aanbidding. Daar toets je in dictee vorm, terwijl CITO vraagt om het foute woord op te sporen in 4 zinnen. Kinderen kunnen dan soms kijken naar de logica van de zin, is die waar? Terwijl zij zich moeten richten op een fout gespeld woord. Kinderen zien soms die fout niet. De zin wordt slechts geïnterpreteerd. Ook op de driehoek vallen de spellingsresultaten tegen met deze populatie leerlingen. Er zit een verschil tussen de resultaten van de methodegebonden toetsen en de CITO toets.

3 Welke begeleiding werkt en welke niet?

Bij alle kinderen van groep 5 wordt aan het begin van het schooljaar het PI dictee afgenomen. De vooruitgang kan dan ook gemeten worden d.m.v. het PI dictee. Het geeft het aantal maanden spellingonderwijs weer. Je kunt precies te weten komen waar het kind op uitvalt.

Wat **niet** werkt is de Bloon lijsten laten invullen en niet terugkoppelen naar het kind. De leerkracht moet letten op de manier van opschrijven / verwerken van het kind op het moment dat het die lijst zit te maken. Dit is belangrijk bij spelling, een directe terugkoppeling. Je moet spelling ook niet los zien, maar als deel van een geheel. Komt terug in verhalen, denk ook aan de zaakvakken. Kinderen moeten die link gaan leggen.

Wat **wel** werkt is extra begeleiding door middel van extra inoefenen, 1 op 1 begeleiding met directe feedback en verlengde instructie, digitaal inoefenen van de woorden, want de computer geeft ook directe feedback. Bloon werkt bij directe feedback, goede resultaten gezien in groep 4 en 5.

Birgit is redelijk tevreden over de methode Taaljournaal, de keuze is op deze methode gevallen omdat er makkelijk mee te werken is in heterogene groepen. Toch was er bij aanschaf wat twijfel over het spellinggedeelte. Over de rt bladen is ze niet zo tevreden, ze zijn wazig zegt ze. De kinderen moeten hun eigen moeilijke woorden opschrijven, maar het kind weet vaak niet wat hij of zij fout doet dus kan de woorden niet zelf aangeven. Dat moet de leerkracht dan dus voor hem of haar doen. De rt bladen zijn te vrijblijvend vindt ze. Kinderen met een lage c score krijgen in de wt vaak bladen uit de Zuid Vallei van de categorie waar ze op uitgevallen zijn nav de mixtoets van taaljournaal. Kinderen met een d of e score krijgen soms ook wel een eigen leerlijn spelling die wordt samengesteld uit het remediërende programma Zelfstandig Spellen.

4 Wat zijn bekende aanpakken voor spellingproblematieken?

Uitluisterstrategie en bewustmaking van het spellingprobleem.
(Ingeoefende spellingsregels kunnen wegzakken. Herhaling met tussenpozen is belangrijk. Open en gesloten lettergreepwoorden (bomen/bommen) kunnen onthouden worden met de toepassing van de auditieve uitluisterstrategie. Hierbij moeten de kinderen luisteren naar de korte of lange klank en naar aanleiding daarvan hun regel toepassen. De oren helpen de ogen. De eind -d of -t regel is ook luisterend toe te passen: branden - brand, boten - boot. Verder kunnen 'weetwoorden' geoefend worden naar vermogen. Dat zijn o.a. de au/ou, de ei/ij woorden, de i-woorden en de 'c' als 's' of 'k' en de zo moeilijke leenwoorden. Dat zijn woorden die we overgenomen hebben uit de taal van andere landen, zoals bureau.)

5 Kan coachen van de interne begeleider aan de leerkracht bijdragen aan verbeterde spellingsresultaten?

Ik als IBER coach op de groepsplannen.
0 breng de groep in beeld
0 bepaal het niveau van het kind, onderwijsbehoefte vaststellen
0 clusteren van niveau groepen
0 goede planning hanteren
0 willen weten wat de leerkracht wil bereiken

Wat betreft spelling kijken naar de analyse van toetsen. Doelen duidelijk omschrijven (smart). Categorieën benoemen en tussentijdse evaluatie is van belang.

Hoe ziet voor jou een effectieve spellinginstructie er uit?

Effectieve spellinginstructie bestaat voor mij uit:

- Op tijd starten met de les
- Duidelijk begin, doel formuleren, wat ga je vandaag leren?

- Tijdens instructie verschillen in niveau in de gaten houden; korte instructie, verlengde instructie
- Op een later moment spellingzwakke kinderen apart nemen; kijken of het begrepen is
- Korte feedback
- Korte evaluatie

6 Hoe ervaart het kind de extra spellingsbegeleiding?

In de klas ervaart het kind het als prettig. Het wordt geholpen en dat is fijn. Het kind heeft geen uitzonderingspositie. Het gevoel van “ik kan het niet” is niet aanwezig. Ook in de methode leefstijl hebben we het over dit soort dingen, de een is sterk in gym en de ander in rekenen bijvoorbeeld.

Voor kinderen met een aparte leerlijn geldt dat het soms wel vervelend voor hen is. Qua organisatie is het fijn voor kinderen als de extra begeleiding in de klas kan plaatsvinden. De pilot in de groepen 5 met de 3 niveaugroepen in 3 klassen is tot nu toe een prima ervaring. Leerkrachten wisselen ook in het jaar van groep, zodat ze “wakker” blijven en hun eigen kinderen ook zien spellen, doorgaande lijn van de ontwikkeling kunnen blijven volgen.

Interview met IB-er op basisschool Den Bongerd.

Algemeen vooraf

Geertje definieert de kinderen met een lage c in een getekende grafiek, laat daarin de middellijn zien van de c kinderen, die gemiddeld scoren. Onder die lijn tot de lijn van de score zitten de lage c kinderen zegt ze. Het kan zijn dat het kind uitvalt op 1 categorie of op meerdere categorieën, van belang is hoe de lage c is ontstaan.

Sommige categorieën zijn bijvoorbeeld nog niet voldoende aan de orde geweest in de klas, maar worden wel in de CITO m5 toets getoetst. Niet erg als je dat als leerkracht weet en deze woorden niet goed maakt daarom. Sommige woorden zijn diezelfde week pas aangeboden bijvoorbeeld. Dus niet erg als het dan fout gaat. Je moet de scores niet absoluut zien, maar onderhevig aan veel dingen. Hoe is de score opgebouwd is van belang.

Sommige kinderen hebben nu eenmaal langer nodig zich een categorie eigen te maken / in te slijpen, halen wellicht een lagere score. Ik probeer collega uit te leggen, wat is het voor een c? Lage c wat houdt het in? Oude en nieuwe aangeboden woorden, dat geeft je als leerkracht informatie. De leerkracht zal moeten weten wat er is aangeboden in de klas en hoe vaak. De leerkracht moet zich afvragen of het beeld bij het kind hoort. Dan is er misschien geen probleem, dus geen zorg bij de leerkracht over het kind. Ook is er dan wellicht geen extra begeleiding nodig.

Binnen de 1-zorgroute zie je verschillen in leerkrachten van het team, qua leerstofaanbod bijvoorbeeld; is die categorie al vaak aan de orde gekomen? Hoe vaak moet je woorden aanbieden? Je moet als leerkracht niet alleen op de hoogte zijn van het leerstofaanbod maar ook van hoe vaak er is geoefend. Welke mensen kunnen dat benoemen en welke niet?

Vaak worden de methodegebonden toetsen door deze kinderen wel goed gemaakt, de woorden van CITO zijn gewoon niet voldoende aan bod geweest zou de leerkracht kunnen zeggen. Leerkracht moet kijken naar de onderwijsbehoefte van het kind, nu wordt er vaak nog heel eenzijdig gekeken vindt Geertje door leerkrachten. Er zijn veel leerkrachten op school die niet goed kijken naar leerstijlen van een kind. Leerkrachten zijn vaak sterk gericht op het maken van werkbladen bij een kind, dan komt het goed. Maar veel kinderen zijn anders

ingesteld. Soms moet je als leerkracht een andere stijl kiezen die bij dit kind past. Op de tafel de categorieën plakken bijvoorbeeld. Visueel maken. Eens was een leerling ondanks veel goede inspanningen van de leerkracht niets vooruit gegaan ondanks alle interventies. Toen geertje in gesprek ging met dit kind kwam ze erachter dat het kind zich gesteund voelde door de juf maar er nog niets van snapte. De link van het kaartje op tafel en het woord was niet aanwezig, hij kon –euw niet problematiseren in spreek bijvoorbeeld. Voor de leerkracht zijn stencils vaak geruststellend, het lokaal hangt vol met woordenlijsten, als het maar tastbaar is allemaal...maar helpt het het kind ook?

1 Hoe geeft de leerkracht spellingsonderwijs?

1a Hoe is de organisatie van het spellingonderwijs in groep 5?

Zie spellinginstructie handleiding groep 5 Taalactief nieuw.

Visuele en auditieve aanbieding is van belang. Daar ligt een kans voor kinderen die laag scoren. De hele week zien ze de woorden op de woordenlijst of in hun verwerking maar de transfer vindt niet plaats op het einde van de week bij het dictee. Het dictee wordt namelijk auditief aangeboden. Ook bij het computerprogramma behorende bij taalactief is dit het geval. Je moet kinderen op het gehoor woorden laten schrijven; effectief is om training te geven in de auditieve aanbieding. Die groep heeft transfer nodig. Lage c kinderen hebben er moeite mee als er te veel tegelijk wordt aangeboden. Daar zit hun manco. Moeilijk om alles in 1 keer in te prenten. Je moet het dan beeldender maken in de klas. Je zoekt als leerkracht naar meerdere ingangen bij het kind.

Geertje zou het spellingonderwijs graag anders willen zien, gericht op het werken met teksten van kinderen die past bij hun beleving. Benadering van taal is leuker dan spelling.

1a Hoe ziet voor jou een effectieve spellinginstructie er uit?

Klassikaal aanbieden, wel manieren zoeken om te weten te komen of je als leerkracht de kudde nog bij elkaar hebt tijdens de instructie. Zit iedereen op hetzelfde level? Welke manieren pikken de kinderen op? Er zijn veel wegen die leiden naar Rome.

2 Wat is de onderwijsbehoefte voor de kinderen die een lage C scoren voor spelling M5 op school?

Geef de kinderen meer tijd om de categorieën te verinnerlijken.

Maak spelling interessanter door dicht bij het verhaal van het kind te blijven.

Door beeldmateriaal te geven, vb plaatjes van de zuid vallei / woordenlijst ophangen in de klas.

In gesprek gaan met het kind, wat werkt?

Eind van de week dictee; transfer maken van auditieve aanbieding naar het woordbeeld.

Het dictee van spelling gaat vaak té snel voor deze leerlingen.

Spellingmapje op niveau geven, maar komen de woorden die geoefend zijn ook terug in het dictee?

Het kind denkt: “juf maak je geen zorgen, ik kom er wel, in groep 7 kan ik het wel. Extra oefening hoeft niet voor mij, laat mij maar rekenen, dit is mijn max”.

Visuele ondersteuning is goed, maar koppeling van het auditieve noodzakelijk. Zoek naar andere oefenvormen; ogen dicht en opzeggen bijv. zeg e e u w, ipv –euw.

3 Welke begeleiding werkt en welke niet?

0 Het schema werkt:

Kind denkt....wat is de moeilijkheid	Kind schrijft het woord
-eeuw	spreeuw

Kinderen horen het woord, spreeuw; denken aan de moeilijkheid in het woord, en schrijven die op. Daarna schrijven ze het hele woord pas op. Dit schema ook gebruiken tijdens het dictee.

0 Categorieën op tafel plakken werkt.

0 een spellingschrift maken werkt waarin de woorden worden geordend op regelgeving, categorie of plaatje; ligt aan de onderwijsbehoefte van het kind.

0 categorieën trainen werkt, maar het effect is soms minimaal.

0 eigen zinnen bedenken waar categorie in zit werkt /in context plaatsen.

0 Variatie in aanbieding; multisensorische benadering werkt.

0 iedere dag 10 minuten spelling oefenen werkt, beter dan 2 keer in de week 30 minuten.

0 Zelfstandig spellen werkt goed. Het werkt met fases. – eeuw omcirkelen, dan laten invullen, daarna vindt verinnerlijking plaats. Volledige verinnerlijking is van belang.

Het spellingspiekboek werkt **niet**. De regelgeving moet overeenkomen met de regelgeving vanuit de methode. Het werken met leer-, luister- en regelwoorden werkt bijvoorbeeld anders dan in de klas aangeboden woorden.

Geen spellingmap geven zonder uitleg, verlengde instructie is nodig. Doel formuleren.

Eindeloos oefenen in één categorie werkt niet. Wel 1 week eeuw aanbieden, andere week focus op een ander categorie.

4 Wat zijn bekende aanpakken voor spellingproblematieken?

Multisensorische benadering. Bepaal de leerstijl van het kind.

Speciale spellingbegeleiding.

Zelfstandig spellen.

5 Kan coachen van de interne begeleider aan de leerkracht bijdragen aan verbeterde spellingsresultaten?

Ja zeker weten. Ik kan de leerkracht prikkelen om de onderwijsbehoefte van het kind goed ik kaart te laten brengen. Je moet als leerkracht in gesprek gaan met het kind. Soms moet je andere dingen proberen die je nog niet hebt gedaan. Wat kan er verbeterd worden? Dit kan komen vanuit de leerkracht of vanuit de iBer. Het is een samenspel tussen leerkracht en iBer, waar ligt de kwaliteit van de leerkracht. De oplossing moet ook bij de leerkracht passen.

6 Hoe ervaart het kind de extra spellingsbegeleiding?

De begeleiding van de kinderen met een lage c kunnen begeleiding krijgen in de klas of bij de onderwijsassistent.

Er zijn kinderen die het fijn vinden dat ze ondersteuning krijgen.

Er zijn kinderen die er niets mee hebben.

In gesprek gaan met leerkracht is fijn. Uit de klas gehaald worden is vaak fijn voor kinderen, geeft hen rust. Maar veel kinderen willen geen uitzondering zijn en blijven liever in de klas.

Wat is de kracht van rt?

De grootste kracht ligt in de klas, zegt Geertje.

Rt 1 op 1 of in een groepje maakt niet uit zegt Geertje. Het rt effect zit 'm in het zelf laten uitleggen van het kind.

Hoe geef je je instructie als leerkracht, wat is er ontvangen bij de kinderen?

Formuleer duidelijk het leerdoel naar kinderen en neem een evaluatiemoment; wat was de opbrengst van je les, wat heb je geleerd nav de les.

Vergeet ook niet dat kinderen heel veel van elkaar kunnen leren! Denk hierbij ook aan het coöperatief leren.

Het werkt namelijk als je kinderen zelf laat uitleggen, geeft hoogste leerrendement. Het verwoorden is daarbij van belang.

Wil je nog ergens op terugkomen?

Misschien kun je in je onderzoek meenemen de transfer in training in de klas van auditief naar geschreven woord, die koppeling is essentieel. Heeft dat invloed op de resultaten?

Periode febr – april werken met 4 kinderen; resultaat bepalen met afname M5 in het begin en op het eind. Evt pi dictee er naast leggen. Woorden schrijven, woorden zien en woorden horen, die combinatie.

Computerprogramma Taalactief geeft ook directe feedback aan het kind?

Werkt Bloon of Multisensorische insteek kiezen / bewustwording van het kind (in gesprek gaan met 't kind) of Laten uitleggen aan een ander.

Interview met leerkracht groep 5, tevens Intern Begeleider in opleiding van een basisschool in Goirle.

1 Hoe geeft de leerkracht spellingsonderwijs?

1a Hoe is de organisatie van het spellingonderwijs in groep 5?

1b Hoe ziet voor jou een effectieve spellinginstructie er uit?

We werken met de methode Spelling in beeld. Materialen betreffen uitlegkaarten en een werkboekje. In een les bespreek je het doel, wat gaan we leren? Je gaat op verkenning, dan volgt instructie. Indeling van de woorden; klank-, regel-, weetwoorden. De regel wordt besproken en dan gaan de kinderen werken in het werkboekje. De goede spellers doen niet mee met de instructie maar werken zelfstandig door. Wellicht luisteren ze wel mee, zegt Marieke. 1 blok bestaat uit 6 lessen, er worden 4 spellingscategorieën aangeboden in die periode. Ze maakt onderscheid in een middengroep, een zwakke groep en een sterke groep kinderen. De midden- en zwakke groep zijn instructiegevoelig. Na les 5 volgt een signaaldictee, waarin 20 woorden worden gevraagd.

Kinderen geven met een kleur aan of het woord een klank, regel of weet woord is en passen het foutenbewustzijn toe door aan te geven of ze denken dat het woord goed of fout is gespeld. 4 dagen na het signaaldictee volgt het controledictee; dan worden ook weer alleen woorden gevraagd (geen zinnen). Marieke vindt dat de methode een eenvoudige opbouw heeft en het aanbod van de regels goed is. Ze vindt de getoetste CITO woorden moeilijker dan de methodewoorden.

In de methode zitten extra herhalingsbladen en bestaat er een computerprogramma per blok met spelletjes (aparte categorie geoefend per spel).

Twee keer in de week begeleidt Marieke een spellingsgroepje van 6 kinderen tijdens wt tijd. Haar collega heeft een extra werkboekje gemaakt per blok betreffende de categorieën. Dit is samengesteld vanuit zuid vallei, spelling in de lift en speciale spellingbegeleiding. Er is niet afgestemd op de terminologie betreffende de klank, regel en weetwoorden.

Voorheen deed Marieke nog wel eens "ren je rot" in de speelzaal. Handelend bezig met de kinderen met spelling. Ze maakte 4 hoeken te weten:

- korte klank
- lange klank
- tweetekenklank
- medeklinker (verdelen in klankgroepen)

Leerkracht zegt een woord. Kinderen rennen naar de goede hoek betreffende de spellingsmoeilijkheid.

Het verdelen in klankgroepen is het belangrijkste geeft Marieke aan. Kinderen waren erg enthousiast over dit spel. Ze doet meer van wat werkt, dus zou ik nu weer dit gaan ondernemen met haar groep.

2 Wat is de onderwijsbehoefte voor de kinderen die een lage C scoren voor spelling M5 op school?

Onderwijsbehoefte van de kinderen zit in een goede instructie.

Verdeling in klankgroepen is essentieel hierbij. Verlengde instructie is nodig voor de zwakkere spellers. Directe instructiemodel legt Marieke niet duidelijk uit.

Kinderen zijn niet gebaat bij meer oefenen, zonder bewustwording! Feedback is essentieel!

Bij analyse blijkt dat veel kinderen in haar groep moeite hebben met gr 4 stof; g/ch en eur klank. Ook de gesloten en open lettergreep wordt nog veel fout gedaan. In haar spellinggroepje zitten de lage c en d kinderen. Transfer van auditief naar visueel woordbeeld is van belang.

3 Welke begeleiding werkt en welke niet?

Wat werkt.

Extra instructie, klankgroep aanbieden en oefenen

Oefenen op de computer, kinderen vinden het leuk.

Aan elkaar verwoorden, uitleggen van de spellingregel.

Woord nazeggen, klankgroep verdelen, wat hoor ik, toepassen, wat moet ik doen?

4 Wat zijn bekende aanpakken voor spellingproblematieken?

Binnen de methode blijven werken is een doel van de school. Zo min mogelijk materialen gebruiken daarbuiten. Maar de herhalingsbladen missen in de methode. Zuid vallei komt nog het meest overeen. Voor zwakke spellers is er te weinig oefenstof. Zij hebben extra instructie nodig. Marieke vindt het moeilijk die momenten te vinden.

Computer programma kunnen we anders inzetten op school, denk ze door meer af te stemmen op het inoefenen per categorie. In de handleiding zit een lijst met welke categorie overeenkomt met welk spel. Nu werkt het standaardprogramma.

Er moet beter worden aangesloten bij de onderwijsbehoefte van het kind, vindt Marieke.

5 Kan coachen van de interne begeleider aan de leerkracht bijdragen aan verbeterde spellingsresultaten?

Ja, dat denkt ze wel. Consultatiegesprekken voeren met de leerkrachten nav CITO uitslagen en het rapport bijvoorbeeld. Overzicht is dan de leidraad van het gesprek. Je moet kijken naar de groei in vaardigheid van het kind. Daarin kun je ook vaak de inzet van de leerkracht zien.

Vragen van de IBER kunnen tijdens een dergelijk gesprek zijn:

Hoe geef je les?

Gebruik je remediering?

Wat is je manier van werken met deze methode?

De leerkracht doet er toe en dat wil je benadrukken. Je kunt dingen veranderen door goed aan te sluiten bij het kind. Je moet het per kind bekijken, is er een bekend probleem of een nieuw probleem? Welke inzet vraagt dat van je als leerkracht? Welke ondersteuning heb je nodig?

Marieke duikt dan graag in een oplossingsgericht gesprek met de leerkracht.

6 Hoe ervaart het kind de extra spellingsbegeleiding?

Best prettig, wel voelen ze vaak enige tijdsdruk, misschien krijgen ze de weektaak niet af. Marieke werkt met de instructietafel voor het spellingsgroepje. Kinderen moeten ervaren iets extra's te doen, dan valt er iets weg op de weektaak. Ze moeten de ruimte krijgen.

Algemene opmerkingen van haar tav ons gesprek en vooruitblik op mijn onderzoek:

Er zou meer intervisie van de leerkrachten onderling moeten zijn. Dit is nu niet gepland, geen structurele momenten en er vindt te weinig collegiale consultatie plaats. Wellicht ligt hier een taak in de toekomst (veranderende managementstructuur) voor de teamleider of intern begeleider.

Dit zodat leerkrachten verplicht worden om van elkaar te leren, nu is dat te vrijblijvend en leerkrachtafhankelijk.

T.a.v. mijn onderzoek:

Idee om i.p.v. 6 weken, 3 weken te werken aan één aanpak om de vergelijking van de ervaring beter te kunnen maken.

Effect meten auditief / schriftelijk en computer feedback. Wat werkt? Computer is leerkrachtonafhankelijk. Met Pi dictee kun je wellicht de dle score nog naast de resultaten van CITO M5 spelling leggen.

Het kan zelfs een teambesluit zijn om ieder schooljaar bij het begin bij alle kinderen het PI dictee af te nemen.

Bijlage 5

BLOON: bekijken, luisteren, omdraaien, opschrijven, nakijken

menu				
getallen				
bekeuring				
kieuw				
ezel				
eeuw				
schaduw				
apen				
beertje				
eikel				
vogels				
schapen				
loten				
geeuw				
tenen				
straten				
tante				
avond				
schreeuw				
groente				